STRON. I.

Casus summarij Iuris terrestris. [32, b.

Summarij casus iuris terrestris Pollonicalis editi per serenissimum principem Regem Kazimirum prelatos, quo et barones et per consensum omnem.

(1). De constitucionibus et statutis in colloquio generali (s) Vyslicziensi per regem et prelatos regni editis veridice. Dum omnes, ut supra. Constitucio non respicit preterita sed presencia et futura. Reus non parens in iudicio pro hereditate obligata, actor hereditatem lucrabitur, nichilominus eo peccunia ex toto restituta.

(2). De hereditatum limitibus et fluuiorum decursibus, quomodo iudicatum.

III. Crebra altricacione, ut supra. Hereditates inuicem confluentes siue aliquo flumine vel fluuio conuenientes, si idem fluuius omisso suo meatu principio, diuertit per alium locum, suus primus meatus pro granicie bus est super habendus.

(3). In expedicione quilibet sub vexillo suo se locare et constituere tenetur.

IIII. Ius militale, ut supra. Quilibet expedicione nobilis nobis siue simplex sub vexillo per ipsum electo collocare et statuere tenentur, gracie nostre sub obtentu.

(4). De illis, qui convincuntur iure in iudicio et recedunt cum rebellione absque actoris fideiussoria caucione.

V. Quia victus ut supra. Conuictus in iudicio non potest recedere, nisi victori fideiubeat ‖ ammissum et satisfaciat, alias aduersario ligatus tradatur. Qui si effugerit a captiuitate detentoris, erit liber et solutus preter furtum. [33, a.

(5). De iudicibus aut officialibus rapinas et pignora recipientibus in pauperibus miniserabiliter (s) comittentibus.

V. Ut in rapinis ut supra. Quilibet iudex pignoracione penarum recepta, in estiuo tempore octo diebus tenetur illibata reseruare alias valorem pignoris dampnum passo cum pena pyacznadzescza soluet, quod suo iuramento comprobabit.

(6). De filijs, qui non debent vti proprio sigillo patre viuente.

VI. Quia filij, ut supra. Filij viuente patre non vtantur sigillo proprio.

(7). De hoc, quod scolteti spiritualium et secularium personarum tenentur ire ad expedicionem.

VII. Quia omnes, ut supra. Scolteti tam spiritualium quam secularium personarum ad expedicionem ire tenentur.

(8). De clericis habentibus bona patrimonialia dicendum, quod ad expedicionem ire tenentur aut proximis dimittere.

VIII. Quia iure suo nullus, ut supra. Clerici de bonis paternalibus ad expedicionem seruire aut proximis dimittere possessiones teneantur, alioquin rex bona ipsorum possidebit seu obtinebit etc. ‖ [33, b.

(9). De dominabus, quod possunt procuratorem constituere, quem placet.

IX. Et (!) dominarum, ut supra. Domina aut virgo cittans vel cittata coram officiali procurare causam potest, cui placet delegare.

(10). De eo, quod aliquis potest habere procuratorem vel interlocutorem in iudicio quomodo (?) dicendum.

X. Quia quilibet, ut supra. Ad iudicium cittans vel cittatus potest habere suum verum et legittimum prolocutorem vel interlocutorem.

(11). De iudicibus, quod quelibet terra vno iudice contentari debeat.

XI. Quia ex multiplicitate, ut supra. Vnus generalis iudex in qualibet terra debet haberi, qui eciam in curia regis iudicabit, dum in sua iurisdicione dominus rex commorabitur; hereditarias questiones iudicare in curia non poterit, nisi in presencia regis vel ad minus sex baronum electorum.

(12). De palatinis, ut quilibet in suo palatinatu vnum iudicem habeat et non plures habere presumat.

XII. Item ut pallatini, ut supra. Quilibet palatinus in suo palatinatu vno iudice debet contentari et non pluribus.

(13). De hoc, quod iudicia sobrie debent celebrari.

XIII. Prima (!) consuetudine noscitur obseruatum, ut supra. Iudicia exerceri non debent nisi mane et usque ad horam

nonam et qui primo die non poterit expediri, in ‖ [34, a.
crastinum prorogabitur. Eciam scriptor causarum sub
priuacione sui officij litigantes secundum ordinem
nominabit, ministerialem advocando, et pars tercia
vice per ministerialem proclamata si absens fuerit in-
dice surgente vel surgere volente, contumacia condem-
netur. Item partes ad locum audiencie accedere non
presumant, nisi ad petendum citacionem vel de iudi-
cum licencia speciali et mandato, alias pena, que vo-
catur pyacznadzescza puniatur.

(14). De hoc, quod iudicia debent et tenentur mane pertractari.

XIIII. Statuimus deinceps, ut supra. Iudicia a mane us-
que ad meridiem quibuslibet causis debent pertracta-
ri; et si primo die terminorum in causis suis expedi-
ti non fuerint, extunc in crastinum secundum ordi-
nem vocatum suas causas eadem hora decidant et
terminare tenebuntur.

(15). De ordine in vocacione personarum obtinendi.

XV. Statuimus, quod ad locum, ut supra. In ordine vo-
cacionis ad iudicium secundum ordinem ministeria-
lis vocare litigantes tenebitur, ita, quod que causa
prius vocauit (s), prius debet terminari, ut melius in
capitulo elucidatum est.

(16). De eo, quod castellanus Cracovyensis, Sandomiriensis in tribus locis deputatis iudicia celebrare tenebuntur.

XVI. Quia plerumque, ut supra. Cracovyensis castellanus
duntaxat in tribus locis sua debet et tenetur pertrac-
tare iudicia.‖ [34, b.

(17). De eo, qui (s) pro culpa domini kmetho ministerialis non citat.

XVII. Quoniam ex modo citacionis, ut supra. Ministe-
rialis cum litera citatoriali, in qua premittitur
causa, pro qua cum ad agitandum venerit, pro
culpa domini villanos inquietare non audebit
et e converso pro culpa kmethonis ipsum dominum
inquietare non debet nec presumat, nisi omnes
sint culpabiles, tunc citacionem poterit facere
generalem, alias pena, que est pyacznadzescza, pu-

niendus erit.

(18). De illis, qui [illegible] et [illegible] in iudicio vel in curia regis [illegible].

XVIII. Preterea, ut supra. Citati inopinate in curia regis vel in iudicio, ubi iudicium celebratur, respondere nisi de libertate non tenentur; sed per iudicem, si pro maiori causa, videlicet pro quadraginta marcis, terminus trium septimanarum eidem assignetur, si pro minori debito aut iniuria verbali in crastinum terminus prorogetur.

(19). [illegible] ministerialibus [illegible] milites [illegible], nec pauperes nisi villanos non debent [illegible].

XIX. Flebili querela, ut supra. Ministerialis sub pena officij et bonorum et faciey adustione absque mandato iudicis milites aut villas religiosorum vexare aut contra ipsos citacionem facere non presumat.

(20). De illis, qui cum [illegible] vel [illegible] ||

XX. Plerumque fit, ut supra. Propter causam consanguinei vel familiaris dominus cum clamore vel strepitu violenti ad iudicium veniens, pena, que dicitur hyrcznadzescza puniatur. [35, a.

(21). De [illegible], qui [illegible] ministeriali [illegible] [illegible] vel [illegible].

XXI. Contingit eciam, ut supra. Citans pro facto criminali coram regia responsuris [illegible]tate, mandati domini et sui superioris non obstante, cum pena teneat tantummodo suos actores et secundum canones nominacio in delictis non vendicat sibi locum.

(22). De illis, qui [illegible] super [illegible] [illegible] modo dicendum.

XXII. Possibilitas hoc dictat, ut supra. Nullus debet citari nisi per ministerialem, nisi tantum pro crimine recenti in curia vel in iudicio commisso, tunc per familiarem iudicis aut portulani citare poterit quis absque pena.

(23). De illis, qui [illegible] super [illegible] [illegible] et [illegible].

XXIII. Propterea quicunque, ut supra. Procurans cita-

cionem contra aliquem sine legittimo actore, penam pyacznadzescza solvat.

(24). De illis, qui citantur et sunt in partibus longinquis et remotis.

XXIIII. Statuimus insuper, ut supra. Aliquis citans pro hereditate in iudicio, opponit, quod ‖ [35, b.

(s) Statuimus insuper, ut supra. Aliquis citans pro hereditate in iudicio opponit, quod coheredes eiusdem hereditatis sit (s) in remotis et ob hoc dicit, se non teneri respondere. Iudex precipere debet per ministerialem circa parochiam vel alium locum et terminum absenti assignando. Quo non parente ad cause diffinicionem licite procedat.

(25). De contumacia et inpignoracionibus per dominos puniendo, nunc dicendum.

XXV. Experiencia nos edocuit, ut supra. Pro contumacia domini punigenda ministerialis in duobus bobus eundem inpignorat, kmethones vero quotquot sunt contumaces in uno bove poterit inpignorare. Et idem de secunda contumacia est observandum. Pro tercia vero contumax causam amittat et repercuciens pignora supradicta penam supra dictam pyacznadzescza solvere tenetur. Nichilominus pignora denegata et oblata violenter cum secunda pena pyacznadzescza restituere tenetur sub pena, que debet exolvi nostre camere replicanda.

(26). De inpignoracionibus faciendis dicendum.

XXVI. Preterea, qui per facientem, ut supra. Ad inpignoracionem faciendam iudex non plures, quam duos familiares cum ministeriali transmittere non presumat, et idem inpignorantes in iudicio non convictos, pignorare non ‖ [36, a. presumat; et si contra fecerit, oblata domino ville ad fideiussoriam dimittat et restituat caucionem, terminum eidem ad ostendum (s) suam innocenciam assignando. Qui inocenciam suam expurgabit, iudex inpignorare demandans, a qualibet persona domino ville eidem penam pyacznadzescza noverit se incursurum.

(27). De casibus, in quibus pena szyedmdzeszyanth camere nostre est applicanda, hic dicendum.

XXVII. Preterea pena, que, ut supra. In quantitate casuum pena syedmdzesyath camere regie est applicanda. Primus casus incendij, secundus violencie publice, tercium

iudicium violans et gladium educens, quartus
reus cum de iudicio per rebellionem discesserit, actori
non prestitur fideiussoria caucione.

(28). De contumacia actoris [illegible]

XXVIII. Actor praevalet ut supra. Contumacia actoris, cum
sit maior, causam amittit, rei vero duorum forum
pena mulctandus.

(29). De illis, qui citati [illegible]

XXIX. Licet in [illegible], ut supra. pro hereditaria questio,
ne reus primo et secundo citatus (?) et non comparet,
actor mittitur in possessionem et reus decernatur et pro-
nunciatur ab omni iure cecidisse; pro debito vero et
rebus obligatis reus premisso modo citatus, causam [36, b.
amittit et actor eandem distrahendi et alienandi
habebit facultatem et quicquid ultra debitum excreve-
rit, actor reo vicevera restituere et reddere teneatur.

(30). De illis, qui [illegible]

XXX. Item si aliquis, ut supra. De furto accusatus, in-
fra annum evadendi habeat facultatem.

(31). De illis, qui [illegible] de violencia per actorem.

XXXI. Preterea ut supra. accusatus de violencia per acto-
rem, per testes convincitur alias reus proprio iuramento
se poterit excusare.

(32). De illis qui [illegible] accomodant.

XXXII. Finem litibus, ut supra. Cuius pannos suos, merces
militi aut alicui terrene (?) ad prestam accomodans,
per testes probabit et debitum iudicialiter obtinebit, a-
lias reus proprio iuramento ab impeticione absolvetur.

(33). De illis, [illegible]

XXXIII. Debilitatis [illegible], ut supra. Debilitatem probare vo-
lens sex testes producere debet, duos de sua genealogia,
et quatuor [illegible] progenitos.

(34). [illegible]

XXXIIII. Accepimus, quod fratres, ut supra. Qui ex iniuria al-
terius vulnerat alterum vitam defendendo, hoc si poterit,
probabit, alias vulneratus proprio iuramento vulnera
obtinebit.

(35). De illis [illegible]
[illegible].

XXXIIIII. Item Petrůs, ůt sůpra. Accůsatůs de fůrto apům vel mellificiorům et negans ‖ alias si fůerit bone fa„ [37, a.
me per propriům se jůramentům expůrgare tenebitůr.

(36). De illis, qui manů armata intrat domům alicůius et ibi wlnerat matrem, sororem vel fratrem.

XXXVI. Preterea Petrůs ůt sůpra. Invadens domům Andree manů armata et wlnerans matrem, sororem, filios vel vxorem heredis, licet per ministerialem hoc probare non poterit, nichilominůs per alios testes comprobaůit et vim faciens wlnera sůa, si qůe contingerent, deperdet.

(37). De illis, qui wlnerantůr in contencione.

XXXVII. Qverelam Petrůs, ůt sůpra. Probacione est admitten„ důs in contencione; si aůtem (?) contencionem, tunc, ůt moris est, illi, cůi wlnůs infertůr, eiůs jůramentům est admittendům.

(38). De excomůnicatis, si possůnt prodůci in testimoniům.

XXXVIII. Per experigenciam, ůt sůpra. Prodůcendi testes, si obi„ citůr testibůs excomůnicacio; si aůtem poterit alios nomi„ nare. Si aůtem alios habere non poterit, excomůnicati plenam fideiůssoriam imponere debent prodůcentes, ůt testes ad sůbveniendům veritati, ne veritas opprimatůr, absolůantůr.

(39). Compater et amicabilis compositor, vtrům possit admitti in testimoniům.

XXXIX. Cvnradůs a Dominico, ůt sůpra. Patrůůs aůt com„ pater alias amicabilis compositor existens, ad jůra„ mentům debet admitti, si in nominacione testiům consangvineitas ipsis non fůerit obiecta. ‖ [37, b.

(40). De prescripcionibůs.

XL. Cvm prescripcio, ůt sůpra. Paciens aliqůando tres an„ nos et tres menses tempore pacis et concordie antequam hereditatem possideat, ab omni jůre eiůsdem hereditatis se senciat cecidisse.

(41). De illis, qui tenentůr in obligacione hereditates.

XLI. Si aůtem aliqůis, ůt sůpra. Obligatam hereditatem proximior infra qůindecim annos redimere poterit, si circa parochiam aůt in colloqůio generali hoc protestabi„ tůr aliqůociens per amicům (?), qůod predicta hereditas in tanta peccůnia est obligata.

(42). De můliere, qůe habet hereditatem dotis.

---

*) u dolů stranicy 37, a) Decimůs (

XL.II. Si vero, ut supra. Mulier maritata habens ius quo„ modolibet vel racione dotis ad aliquam hereditatem, infra decem annos questionem inchoare tenetur proce„ dere; si sit negligens, ab omni iure agnoscat se cecidisse.

(43). De vidua habente hereditatem [illegible].

XL.III. Si autem fuerit vidua, ut supra, sex annos similiter si voluerit, questionem inchoabit, et hoc tempore pacis et concordie locum obtinebit, alias non.

(44). [illegible]

XL.IIII. Franciscus deposuit contra, ut supra. Paciens sepe facere vicinum infra duos annos, cum ipso in eadem here„ ditate habitans, provocans ad causam, prescripcio eidem obest trium annorum.

(45). [illegible]

(5). Franciscus neptim suam, ut supra. Tutor orfanorum tradens marito et eidem dotem assignans competentem, si pro residuo infra tres menses emtorem (s) non pro„ vocans ‖ hereditatem perdet, licet per emptorem sibi [38, a. non fuerit satisfactum.

(46). [illegible]

XL.V. Franciscus vendidit, ut supra. Vendens hereditatem et per tres annos et tres menses emtorem non provo„ cans, hereditatem perdet, licet per emtorem non fu„ erit sibi satisfactum.

(47). De illo, qui mutuat triticum [illegible].

XL.VI. Franciscus Gregorii, ut supra. Mutuans alicui tri„ ticum et quatuor annis tacens, perpetuum silencium obtinebit pro eodem.

(48). [illegible]

XL.VII. Licet pro redimendo, ut supra. Iudex in magnis causis vel hereditariis in quatuor grossis racione pamyatkne debet contentari; in minoribus vero duobus grossis exigen„ di habeat facultatem.

(49). [illegible]

XL.VIII. Quamvis negocia, ut supra. Fratres divisi existentes, si aliquis causam amiserit, iudice silencium ponente, alter

frater eandem sentenciam non poterit infringere.

(50). De vicinis, qui furem suum consodalem tenentur insequi.

L. Nagoth villanus, ut supra. Vicini tenentur insequi furem sui consodalis, alias dampnum exsoluant pacienti.

(51). De illo, qui vulneratur aut aliquo membro mutilatur.

LI. Petrus conquestus est, ut supra. Wlneratus infra annum proprio iuramento wlnera || obtinebit, post annum medker, cuius wlnera tenetitur approvare. [38, b.

(52). De illo, qui asserit iniuste condemnatum.

LI (s). Petrus agebat, ut supra. Asserens se iniuste condemnatum, statim iudicem debet prouocare wlgariter naganycz, quod si non fecerit, sentencia transibit in rem iudicatam.

(53). De fratre seniore prescripcionem negligente.

LII. Franciscus, Talko ut supra. Cum communi (s) molandinatoris aut seruitore unus frater poterit se pro iniuria coram iudice electo iudicare, licet fratres contradicerent siue contrairent.

(54). De derelictis kmethonum alias [illegible].

LIII. Auisum consuetudine, ut supra. Derelicta kmethonum alias puszczyna dominus non debet preuenire, sed ad proximos deuoluantur, qui calicem de relictis, si tantum est, ecclesie parochiali pro altera et dimidia marca debent comparare.

(55). De equi accomodacione [illegible].

LIIII. Nicolaus deposuit contra, ut supra. Accomodans equum ab amico, si claudicauerit, accomodator ipsum infra duas septimanas seruare tenetur; qui si conualuerit, eundem restituat, alias secum amicabiliter componat pro eodem, si non conualuerit infra duas septimanas.

(56). De occisione kmethonis, cum kmetho kmethonem occidit.

LV. Licet antiquitus, ut supra. Kmetho kmethonem occidens ei, cui persuaserit ius, quatuor marcas racione pene, proximioribus autem sex racione homicidij exsoluere tenetur. || [39, a.

(57). De pluribus unum occidentibus.

LVI. Item si plures, ut supra. Ubi plures de homicidio accusantur, tantummodo per iuramentum actoris unus debet condemnari et puniri, reliqui vero per testes poterint se expurgare et ab omni malo liberabuntur.

(58). De illis, qui casualiter moriuntur vel in aquis

[illegible] sunt.

LVII. Item quicunque mare, ut supra. Qui [illegible] pro ipso [illegible] capitis non debit [illegible]. Ubi du- bium est de homicidio, proximiores dum fuerint, cau- sam prosequantur.

(59). De occisione militis per [illegible] militem.

LVIII. Ut videns[illegible], ut supra. Miles occidens militem sexaginta marcas exsolvat, pro mutilacione vero ~~maxius~~ membri cuiuslibet (s) triginta marcas et pro simplici vul- nere quindecim marcas exolvet et expagavit.

(60). De illo, qui matrem alicuius interficit.

LIX. Laurencius conqueritur ut supra. Interficiens matrem alicuius, illimitatem (s) eidem obicere non debet, sed ad soluendum caput eiusdem matris eidem filio debet con- demnari.

(61). De diuagantibus et rapinas comittentibus.

LX. Sunt nonnulli, ut supra. Diuagantes et rapinas comit- tentes, quibuslibet ipsorum bonis, que habent, priuentur.

(62). De ministerialibus, qui occisum in via non debent in aliquo spoliare. ‖ [39, b.

LXI. Consuetudine iniquissima, ut supra. Ministeriales in via occisum spoliare non debent, sed grosso debent conten- tari, donec de homicidio questio fuerit terminata.

(63). De pastis pascuis alterius per iumenta.

LXII. Et quilibet, ut supra. Depascentes semina alterius unam quartam pro quolibet iumento vel peccore solue- re teneantur.

(64). De [illegible], qui egit contra [illegible] iure Theuto- nico [illegible] dicendum.

LXIII. Cum actor, ut supra. Volumus, agens iure Theuto- nico contra reum, eodem iure non tenetur respondere, sed si voluerit reus, coram iudice competenti contra ipsum agitabit.

(65). De illis, qui [illegible] per iu- menta.

LXIIII. Ad vitandum autem, ut supra. Pascua dominum a pastis iumentorum iumenta vel peccora per [illegible] [illegible] ad proximiorem [illegible] depellere teneantur.

(66). De incendiariis et domorum exustoribus vel hor- reorum.

L.XV. Ex lege imperiali, ut supra. De crimine incendij ac-
cusati iure Theutunico in ciuitatibus vel villis Theutunica-
libus existentes, se non poterunt excusare, sed iure Polonico co-
ram iudice competenti tenebuntur respondere.

(67). De illis, qui habent ius Theutunicum et vtuntur
iure Polonico. ||

L.XVI. Cum secundum, ut supra. Ille ammittit priuilegium [40, a.
auctoritatis, qui concessa sibi non vtitur potestate, prout
habens ius Theutunicum et non vtens eo, ammittit ipsum
euiterne.

(68). De illo, qui cittantur (s) in iudicium contra su-
um priuilegium.

L.XVIII. Statuimus, ut supra. Sciens priuilegium alterius, et
contra hoc ad iudicium prouocans, amittit sexagenam,
si iurauerit, se nesciuisse reum fore priuilegiatum, tunc
liber a solucione.

(69). De eo, quod kmethones plures insimul non possunt
ire de vna villa ad aliam sine domini voluntate.

L.XIX. Cum ex seperacione ut supra. Plures kmethones de
vna villa ad aliam recedere non possunt, nisi vnus aut
duo preter domini ville illius voluntate, nisi in casibus in
eodem capitulo expressis et declaratis.

(70). De pueris carentibus vsu racionis et annis.

L.XX. Si mulier, ut supra. Pueri non habentes etatem,
contra iniuriantes agitare potuerint, cum ad annos ve-
nerint discrecionis et excepcio prescripcionis eis opponi
non potest, nisi post annos, si fuerint negligentes.

(71). De illo, cui nunquam questio in iudicio fur-
ti mota fuit, dicendum.

L.XXI. Ut viri famosi, ut supra. Propter bonam presum-
cionem alicuius viri, licet accusetur de furto vel latro-
cinio, tamen per proprium iuramentum se poterit ex-
purgare. || [40, b.

(72). De illis, qui recipiunt res alterius absque eo-
rum voluntate.

L.XXII. Egidius deposuit, ut supra. Sue (s) voluntate cupien-
res alicuius, si partem negauerit se recepisse, actor super
rebus receptis iuramento comprobabit.

(73). De morsu canis ex suggestione vel invasione alicuius.

L.XXIII. Egidius conquestus est, ut supra. Habens morsum a

[illegible] vicini sui, si probaverit, quod ea in possessione eiusdem sui tenuerat, habuerit, vincere poterit, alias vicinus de- bet se proprio iuramento expurgare.

(74). De [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

L. XXIIII. Querelam [illegible], ut supra. [illegible] occasionem vel paramentum vulneratus ad vulnerandum dedit, condemnetur.

(75). De [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

L. XXV. Preterea, ut supra. Si pastor pro aliquo pecude incul- patur, quod ipsum perdiderit, ad villam non reducens, iu- raverit, quod illud ad villam [illegible] reduxit.

(76). De [illegible] [illegible] [illegible] vel [illegible].

L. XXVI. Et [illegible] [illegible], ut supra. Parentes non tenentur pro filio ipsorum ad peccunie debiti quantitatem et ad satisfaccionem eiusdem. Idem dicimus de iudeis et qualibet contractu inito per filium.

(77). De lusoribus taxillorum.

L. XXVII. Ad precludendum, ut supra. Ludens taxillos ad prestam, si victus fuerit ‖ ad satisfaccionem victori [41, a. non tenetur, nec ipsum poterit ammonere; quod si fecerit, pena pyacrnadrescra puniendus est.

(78). De illis, qui transeunt ad bellum, non presu- mant [illegible] facere in prato, in villis, nec rapi- nas committant aliquas.

L. XXVIII. Expedit reipublice, ut supra. Ad expedicionem trans- euntes, in prato aut villis non presumant facere sta- ciones nec debeant, nisi in campo, nec rapinas co- mittant, nisi pabulum pro equis recipiant et hoc moderate.

(79). De filiis, qui matre moriente a patre por- cionem [illegible].

L. XXIX. Ex communi usu, ut supra. Post mortem matris fi- lij non petant a patre porcionem, antequam ad secun- das nupcias convolavit, nisi hereditates dissiparet.

(80). De [illegible] [illegible] [illegible].

L. XXX. Sepius contingit, ut supra. Pueri [illegible] furta co- mittentes, licet gracie nostre [illegible], nichilomi- nus de commissis respondere et satisfacere tenebuntur, nec post hoc in [illegible] honoris [illegible] poterit [illegible].

(81). De [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] annos

vsuram accrescentem non capiant.

Cum in vsuram, ut supra. Iudei pro debito principali et vsura ad iudicium non procurantes infra duos annos, predicti Iudei vsuram accrescentem ammittere debent et tantum de principali vsura infra predictum tempus sint contenti. || [41, b.

(82). De illis, qui inferunt dampnum alicui in siluis, gaijs vel borris quomodo dicendum.

LXXXII. Quidam de ipsorum, ut supra. Incidens quercum alienam penam illi sex marcarum solue (s) in cuius dominio sunt incisa.

(83). De frumentis in nocte acceptis.

LXXXIII. Et licet, ut supra. De nocte recipiens frumenta alterius, si per defensorem vlneratus fuerit vel occisus, penam non incidat, defensatorem si vlneraverit vel occiderit frumentorum defensatori leso vlnera vel pueris caput exsolvere sit abstractus (s).

(84). De improperacionibus et vituperacionibus.

LXXXIIII. Cum omnis, ut supra. Si nobilis nobili improperaverit, ipsum filium meretricis ostendendo et asserendo et non revocat, sexaginta marcas veluti ipsum occidisset, se noverit incursurum.

(85). De illis, qui improperant a matre, hic dicendum.

LXXXV. Idem dicendum, ut supra. Improperans a matre revocando debet dicere, id quod sum locutus, mentitus sum sicut canis.

(86). De kmethonum vlneracionibus.

LXXXVI. Et (s) penarum, ut supra. Pro vlneribus kmethonum aut eorum percussione due partes leso et tercia iudicio, ut (s) causa agitatur, debent assignari veridice.

(87). De fratricidio quomodo dicendum.

LXXXVII. Et licet, ut supra. Ffratricidium comittens aut proximum occidens, in hereditatem ipsius succedere non debet.

(88). De occisione sororum aut consanguineorum, ob hoc, ut eos succedant in bonis eorum, quomodo dicendum, sub eodem capitulo. || [42, a.

Volumus itaque, ut supra. Occidens sororem aut consanguineum non habentem prolem, tales in successionem eorundem cedere non poterint, nam cum suis pueris legittimis, sed consanguinei remociores eiusdem occisi propinqua

successione hereditaria facientur (s) et audebunt tales, quod eciam occisores fratrum vel sororum infames et inhabiles ad honores capescendos pronunciamus.

(89). De percussionibus militum et nobilium inter se dicendum.

LXXXVIII. In percussionibus, ut supra. Si nobilis nobili plagam intulerit ad sangvinis effusionem, pena fyacznadzescza per inferentem eidem debebit assignari.

(90). De plantacionibus et insercionibus arborum et insercione pomorij hic dicendum.

LXXXIX. Statuimus, ut supra. Quetho plantans vel pomorium faciens, medietatem in terra, cum recedit, de surculis siue plantacionibus dimittere tenetur, sub pena fyacznadzescza.

(91). De recepcione violenta rem alicuiam.

XC. Item siquis (s), ut supra. Recipiens quamlibet rem alterius violenter, cum pena fyacznadzescza reddere teneatur.

(92). De cultura et seminacione aliorum agrorum, idem capitulum.

XC. Si quis, ut supra. Seminans agros alienos semine careat cum pena, que dicitur fyacznadzescza.

(93). De recepcione boum per violenciam hic dicendum ‖

XCI. Dum alicui, ut supra. Recipiens duos boues alterius violenter, pro quolibet septuaginta (s) quatuor scottos cum pena quindecim damnum passo et toti dem iudicio exoluere tenetur. [11.a, b.

(94). De ffeno violenter recepto.

XCII. Item pro vna, ut supra. Recipiens cassulam cuiuscumque grani, iudicio pena quindecim et damnum passo similiter quindecim mulchetur.

(95). [illegible] castellanj et [illegible] latam.

XCIII. Cum aliquis, ut supra. [illegible] castellani, [illegible], ut in capitulo continetur, taliter [illegible] condempnetur.

(96). [illegible], qui [illegible] hic dicendum.

XCIIII. [illegible], ut supra. [illegible]

res ludendo alicuius filius aliquid perdiderit, in ipsius sortem siue partem computabitur, cum ad diuisionem venerit cum fratribus.

(97). De falcacione prati alicuius absque voluntate.

XCV. Bartoldus, ut supra. Inculpatus pro prato, quod ipsum quispiam falcasset, si poterit, probabit emcionem.

(98). De kmethone, qui wlnerat nobilem.

XCVI. Militi pro vna, ut supra. Kmetho wlnerans militem decem marcas cum pena quindecim marcis exsoluat, de ceteris autem in capitulo indagare. || [43, a.

(99). De illo, qui aliquem wlnerat in ioco dicendum.

XCVII. Item Bartholdus, ut supra. Confitens se aliquem in ioco wlnerasse, ad satisfaccionem est condemnandus.

(100). De fideiussore, qui se asserit per principalem debitorem esse absolutum, quomodo iudicandum et discernendum.

XCVIII. Nicolaus chathie, ut supra. Ffideiussor, asserens se per principalem debitorem esse absolutum, admittendus est ad probandum.

(101). De vxore, cuius vir decessit, circa que manere debeat post viri mortem.

XCIX. Statuimus, ut supra. Vxor marito mortuo circa donacionem et dotem suam remanebit absque impedimento.

(102). De domnicella, que maritatur, in peccunia dotetur.

C. Statuimus, ut supra. Assignacio dotis valet in parata peccunia et in amicorum presencia solidatur.

(103). De violatore publice strate.

CI. Martinus conquestus, ut supra. Violator publice strate duodecim testibus probitate irradiatis se tenentur expurgare.

(104). De arbore pomifera et fruxtifera incisa dicendum.

CIII. Statuimus, ut supra. Succidens arborem pomiferam aut quamcunque fructiferam, XII gr. dampnum passo exsoluat cum pena pyaczuadzescza.

(105). De re inventa et non restituta.

CII. Martinus deposuit, ut supra. Item Martinus inculpatus pro invencione alicuius rei, proprio se iuramento expurgabit.

(106). De inculpacione vladarij aut familiaris. || [43, b.

CIIII. Preterea, ut supra. Cum wladarius aut familiaris per do-
minum inculpatur, debet se cum sex testibus expurgare.

(107). De scolteto, quod non potest scolteciam vendere et
emere absque domini ville illius voluntate.

CV. Cum officium scoltetorum, ut supra. Scolteciam nullus e-
mere potest, preter ville illius voluntatem (s).

(108). De diuisionibus factis coram amicis inter
fratres.

CVI. Cum omnis, ut supra. Diuisio facta coram amicis li-
gat, licet ad noticiam principis non fuerit deducta, si
per tres annos et per tres menses pacifice perdurabit.

(109). De illis, qui accusantur de furto aut latrocinii
in iudicio.

CVII. Cum furta, ut supra. Si aliquis furto aut latrocinio per
vicinum accusatur eiusdem ville vel parochie, tunc pre-
scripcio annualis contra agentem procedat; si autem sunt
distantes non alia prescripcione quam triennali euadere
poterit accusatus.

(110). De pueris legittima etate carentibus, qui tra-
huntur ad iudicia super hereditaria questione.

CVIII. Si cuiuscunque pueri inpuberes, ut supra. Pueri in-
duciati super aliquibus annis per iudicem, prescripcio-
nem annorum predictorum actori obicere non possunt
neque audeant.

(111). De viduis et maritatis, quibus comunis n[on]
obest prescripcio.

CIX. Cum realis, ut supra. Viduis et maritatis comunis non
obest prescripcio, sed subscripcionibus (s) standum, prout
ibidem in capitulo est plane et melius descriptum. ‖ [41, a.

(112). De calumnijs pro homicidio accusatis.

CX. Et calumnijs, ut supra. Agenti pro capite hominis cuius-
cunque obest prescripcio et excepcio annualis.

(113). De sentencia iniqua per iudicem in aliquem
lata.

CXI. Cum in causarum, ut supra. Cum parilitas in penis
haberi non (s) debet, consuetum, quod redarguens sen-
tenciam iudicis, pro pellibus mardurinis tres marcas
eidem incurrit, si sentenciam suam approbauerit
iustam; si vero vincatur, tres marcas cum pena pyacz-
nadcescza rubore suffusus restituat eidem viceuersa.

(114). De iudice, cui culpa ascribitur, quod non iuste sentenciam tulit.

CXII. Insuper, ut supra. Statuimus, si quis inculpaverit sentenciam iudicis, iudex per suos collegas se expurgabit; si vero ipsum voluerit actor de falso approbare, per sex testes hoc facere debebit similis dignitatis et status, cuius noscitur esse iudex, et ille succumbet.

(115). Addicio ad prescripta, quod in presencia regis aut palatini iudex argui non potest, cum non solus iudicavit.

CXIII. Adicientes, ut supra. In presencia regis vel in colloquio generali, pallatinis, baronibus presentibus iudex de malo iudicio redargui non potest ab aliquo.

(116). De pignoribus receptis, quomodo servanda sunt.

CXIII. (?). Item ubi curie, ut supra. Pignora recepta ad curiam castellani aut pallatini licite pelli possunt, ubi curie || regales sunt remote, officiales pallatini penam pro eisdem instituunt vlnerum vel capitum. [44, b.

(117). De redargucione iudicis in presencia baronum.

CXIIII. Statuimus insuper, ut supra. Litigator dicens in presencia aut absencia baronum, inique iudicem iudicasse, iudex cum suis presidentibus probabit, quod iustam sentenciam tulit. Sed arguens hoc ipsum asserit (?) teneatur per sex eiusdem dignitatis, sicut iudex, comprobare et prius non admittatur ad probacionem donec tres marcas eidem iudici pro pellibus mardurinis reponat.

(118). De redargucione subiudicis.

CXV. Si autem subiudex, ut supra. Subiudex comprobans sentenciam suam iuste latam, arguens prius ad probandum admitti non debet, donec subiudici pelles wlpinas vel tres fertones persolvat, et hoc intelligendum est de castellanorum redargucione, quod et de iudicum dictum sit (?).

1,a

(119). De moneta habenda una et eadem in omnibus terris regni eiusdem.

CXVI. Cum sub uno principe, ut supra. Unum ius in toto regno nostro haberi debet et eciam una moneta et communis.

(120). De militibus, quod ad rem publicam certis hominibus armatis et congruis tenetur servire.

CXVII. Sed quia, ut supra. Quilibet miles secundum suum posse aut bonorum suorum quantitatem ad rem publicam

certis hominibus annalis debet et tenetur deseruire.

(121). De illo, qui emit hereditatem aliquam et eam tribus annis et tribus mensibus pacifice et quiete possidet. ||

CXVIII. De cetero, ut supra. Contra ementem hereditatem con- [45, a. sanguinei infra tres annos et tres menses agant, alias prescripcio eisdem post annos obviavit vteriue.

(122).

CXIX. De tutoribus puerorum, quomodo discutendum.

Cum pater, ut supra. Tutor puerorum hereditatem ipso- rum vendere aut limitare nec perdere potest, nec eta- tem habentes respondere tenebuntur, nisi in casibus in eodem capitulo clare et manifeste declaratis.

(123). De tutoribus puerorum orphanorum.

CXX. Multociens contigit pueris, cum ad annos pervene- rint discrecionis, de nullo racionem facere tenetur, nisi de censibus et iumentis indomitis.

(124). De patre filiam nuptui tradente, doteque assignata statim decedente.

CXXI. Statuimus eciam, ut supra. Viuens aliquis nobi- lium et filiam suam nuptui tradens, competenti do- te sibi assignata, eo defuncto in fratribus plura non potest repetere, prout in capitulo clarius declaratur.

(125). De fratribus vterinis vel patruelibus, sorores maritantibus.

CXXII. Fratribus vero, ut supra. Ffratres vterini et patrueles sorores ad nupcias convolantes et ipsos (s) maritis tra- dentes, assignata eis dote competenti, proximitate in bonis hereditarijs poterint succedere, prout hoc in ca- pitulo clarius continentur. || [45, b.

(126). De oppressione virginum aut viduarum

CXXIII. Quicumque vero, ut supra. Opprimens virginem aut quamcumque mulierem violenter, si proclamauerit, in gracia eius et amicorum eius maneat.

(127). De illo, qui tribus vicibus de ffurto aut spo- lio [illegible] conuictus.

CXXIIII. Statuendo declaramus. Accusatus tribus vicibus de furto vel spolio et conuictus in iudicio, infamis perpe- tuo debet remanere et eterne haberi.

(128). De illo, qui interfecit iumentum indomitum

CXXV. Statuimus, ut supra. Occidens iumentum indomitum

tres marcas, poledrum vero wlgariter srzepcza, tres marcas passo damnum soluat.

(129). De illo, qui incidit siluam alterius in limitibus alterius.

CXXVI. Statuimus eciam, ut supra. Habens limites et alterius siluam incidens, potest inpignorari, secundum quod in capitulo melius patet.

(130). De illo, qui seruat iumenta indomita.

CXXVII. Statuimus, quod quicumque, ut supra. A ffesto beati Adalberti usque ad festum sancti Michaelis absque nocumento alterius pascere tenetur alias soluat passo damnum, sicut in capitulo continetur.

(131). De illis, qui scrophas proprias ad glandines alterius depellunt.

CXXVIII. Decernimus, ut supra: Scrophas proprias ad alterius siluam depellens, hic, cuius silua fuerit, pro prima vice vnum, pro secunda duos porcos mactare tenebitur, tercia omnes depellens ad curiam castellanie per medium est diuisurus. || [46, a.

(132). De illis, qui ad siluam porcos pro precio conducunt.

CXXIX. Statuimus, quod quando, ut supra. Siluam vel mericam habens a se distantem, scrophas ad ipsam ad ipsam (s) non potest pellere, nisi via.

(133). [illegible] go treugas pacis possunt dare et con[illegible].

CXXX. Statuimus, ut supra. Episcopus Cracouiensis et pallatinus treugas pacis duorum mensium dare poterit, si postulat profugus, et infra hoc tempus suam innocenciam expurgabit.

(134). De Kmethone a domino ffugiente absque culpa quomodo dicendum.

CXXXI. Preterea, ut supra. Cmetho fugiens absque culpa domini sui nullum ius consequitur, sed tantummodo terrestre.

(135). [illegible]

CXXXII. Porro cum, ut supra. Iudei super literas peccunias prestare non debent, sed super pignus poterint accomodare siue mutare (s).

Non debet reprehensibile nec mirum iudicari, ~~si~~ se-cundum temporum varietatem, consuetudines et ~~statuta~~ facta humana variantur, cum cuilibet (dam habile) non sufficiat ~~virium~~ virorum fortitudine pollere vel armorum pulchritudine esse ~~or~~-natum, si viribus et statutis non ~~fuerit~~ sit decoratus. Et ob hoc nos Kazimirus dei gracia rex Polonie, vna cum baronibus nostris, ~~nisi~~ et voluntate Dei conside-rantes, ~~quod~~ quia iuxta temporum antiquitatem, in terris dominio nostro subiectis, pleraque cause in iudicijs non vniformiter, sed secundum capitum seu animarum diuersitatem, quamuis ~~super~~ vno et eodem facto va-rio ~~et~~ diuersimodo ~~decidantur~~ deducuntur et diffiniuntur, ex qua varietate questiones seu cause plerumque post multiplices vexaciones remanent quodammodo im-mortales, quapropter ad laudem dei omnipotentis, et beate virginis Marie tociusque curie celestis, et ad pro-fectum, commodum et vtilitatem nostrorum sub-ditorum, decreuimus ~~pre~~dictorum iudiciorum seu causarum decidere et reuellere varietatem, volen-tes et statuentes, quod deinceps perpetuis temporibus iuxta infrascripta duntaxat statuta omnes et sin-guli iudices terrarum nostrarum debeant et tene-antur iudicare et eadem statuta districte et fir-miter obseruare. ⌈deducuntur⌉

De constitucionibus et statutis in hoc libro I. primo.

1. (1). Cum omnes constituciones et statuta legem impo-nant rebus et negocijs futuris et non preteritis, volumus, ut omnes nostre constituciones, edite ~~nunc~~ in colloqio ~~[illegible]~~ [illegible] in Vislicia, non respiciant preterita, sed [illegible] ~~[illegible]~~ presencia et futura. Unde si quis ci-tet [illegible] [illegible] pro hereditate ~~[illegible]~~ pecunia [illegible] [illegible] ad [illegible] euocat, ~~[illegible]~~ tunc si re-[illegible] [illegible] [illegible] con-parebit, actor lucra-bitur [illegible] [illegible], pecunia ~~reo~~ nihilo- [illegible] minus reo restituta (5). ⌈presentibus ac⌉

De limitibus hereditatum super [illegible] [illegible] II. II.

2. (2). [illegible] [illegible] [illegible] nostros subditos super li-mitibus ~~[illegible]~~ ipsorum distinguendis, gra-[illegible] [illegible], ex quibus expense augen-[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] supponuntur discordan-[illegible] [illegible] [illegible], vel plurimum, inter [illegible] ~~[illegible]~~ habentur, unde si que vil- [1, b.

[illegible]

⌈septimus⌈

le aut hereditates invicem conveniant, aliquo fluvio vel rivo rivulo mediante, ita, quod quelibet hereditas suam [ripam tenea] illius fluminis, ad ipsam protensam, et si idem fluvius emisso suo primeuo alveo diversum suum meatum sive defluxum per alia loca non ministerio hominis sed virtute propria, tunc primus eius alveus, ubi ante fuit decursus aque, pro veris limitibus est reputandus [et ibidem in lacu illo de utraque villa homines inhabitantes faciant licite suas piscaturas. [et firmiter tenendus,] Secus autem dicimus, si fluxus fluminis a propriis meatu per reparacionem hominis retrahatur, tunc enim decursus fluminis pro terminis semper est habendus et reputandus eviterne.

De expedicione mobilium (s), ubi quilibet sub vexillo debet locari. III.

3\. (3). Ius militale. Quidam ex nostris [nobilibus, cum in castris contra hostes positi fuerint, abiecto omni rubore cum nimia strenuitate communicantes, sub nullius vexillo de nostro exercitu se locare consueverunt, ad hunc finem, ut machinarum et propugnaculorum aut ipsius exercitus custodiam evitent et defensionem, quam ceteri fratres eorum sub certis vexillis locati, secundum ordinem inter ipsos positum, facere consueverunt. Et quia turpis est pars, que suo non congruit toto seu universo, statuimus, ut quilibet miles sit simplex sub certo vexillo erecto cum sua stacione conquiescat, et ingruente necessitate belli et dimicacionis cum hostibus, sciat capere locum certum pro sui vexilli defensione. Aliter volumus, quod si tales in nostro exercitu fuerint inventi, per subcamerarium, sub quo degunt, captivati vel captivi nobis debebunt presentari, qui eos in eodem subcamerario pro sua culpa applicentur. ‖ [militaribus, baronibus,]

De rebelibus recedentibus rebelliter de iudicio. V.

4\. (5). Quia victus victori tenetur satisfacere de percussione et [de iudicio prius non recedere, nisi prius satisfaciat, in quo est condemnatus, quidam tamen ex rebellione recedunt de iudicio condemnati, non facientes nullam satisfaccionem adversario impendentes. Propter quod volumus et statuimus, ut tales inobedientes de malicia et superbia eorum commodum non reportent. Postquam comiti(s) fuerint in iudicio, ad manus suorum adversariorum ligati tradantur; et si in captivitate manentes effugerint, a potestate ipsorum sint liberi et soluti ipso facto et omni debito, quod tenentur, preter debitum furti, quod semper condemnati solvere tenebuntur. [alias prius]

De rapinis et pignoribus pauperum IIII. 3.

5. (4). Ut de rapinis aut in pignoracionibus nostrorum pauperum aliquis modus observetur. Consueverunt avari iudices et eorum officiales, ut postquam pro penis in iudicio lapsis aliquos pauperes vel nobiles inpignorant, stalim spolia dividunt, nullam graciam cum inpignorato facientes. Ad succidendum itaque hanc consuetudinem perniciosam et eam amplius observare nolentes et prohibentes, statuimus, ut si quis iudex, palatinus, castellanus aut ipsorum officiales vel malefactorum iudex, qui oprawca dicitur, aut alius quicumque pro penis iudicialibus per eos lapsis, aut aliis suis excessibus aliquem nostrum terrigenam, divitem vel pauperem, nobilem aut simplicem inpignoraverint vel iusserint inpignorare, pignora in equis, pecudibus aut in aliis substanciis sic recepta non distrahendo vel dividendo, si fuerit in estivo tempore, duabus septimanis integris, si autem in hyemali, octo diebus illibata debent per recipientem conservari, sive iuste sive iniuste pignorata fuerint vel indebite rapina per eos commissa. Et si extunc per illum vel illos, quorum sunt pignora, pro commissis penis non fuerit illis, qui inpignoraverint, satisfactum, vel suam innocenciam non ostenderint, licitum sit pignorantibus illa distrahere et dividere, pro libera ipsorum voluntate. Quod si tales iudices aut alii superius nominati, eorum avaricie non parcentes, infra predicta tempora inter se diviserint aut dissipaverint, vel eciam alienaverint unum animal de predictis, dampnum passo iuxta valorem animalis deperditi, quod suo comprobaverit sacramento, cum pena pyatnadzescza dwetha tenebuntur resarcire. Hoc statutum salubre propter nostrorum procuratorum rapinam enormem, quam sepius committunt, ad ipsos et ad iudices eorum generales extendimus, sive prorogamus. [2, a. [2, b.

De filiis patre vivente, ut sigillo suo non utantur. VI.

6. (6). Quia filii cum patribus iuris facciones una persona censentur, ideoque statuimus, quod viventibus patribus filii dumtaxat sigillis paternis non utantur, et aliud portare nec habere presumant.

De expedicione scolt... secularium et spiritualium. VII.

7. (7). Quia onus, presertim quod omnes tangit, inter plures divisum facilius deportatur, quapropter statuimus, quod indifferenter omnes scoltheti, tam spiritualium quam secularium personarum iuxta ipsorum facultates ad quamlibet expedicionem ...

cum ~~transire~~ teneantur. De clerico siue sacerdote, qui possidet bona paterna hereditaria, pro expedicione VIII.

8. (8). Cum nullus iure suo debeat defraudari, et quia plerique clerici nostri regni bona patrimonialia tenentes, de eisdem bonis sub vmbra clericali viuentes ~~debita~~ nobis [et habentes] et nostro regno seruicia debita ~~in~~ facienda in expedicione subtrahere consueuerunt, ideoque statuimus, quod iidem clerici nostri regni, cuiuscumque status || existant, predicta patrimonialia bona tenentes, vel nobis cum ~~personaliter~~ transire teneantur ad quamlibet expedicionem, iuxta predictorum bonorum facultatem, vel eadem bona proximis suis laycis fratribus teneantur ~~dimittere~~ [diuidere] et renunciare eisdem. Qui si ~~neutrum~~ [venturum] facere curauerint, predicta quolibet bona predictorum clericorum decernimus regno nostro perpetuis temporibus applicanda. [3, a.

De dominabus et virginibus, que citant aliquem ad iudicium uel citantur ab aliquo, IX.

9. (9.) Ut dominarum habitacio propter fragilitatem sexus a cetibus virorum ~~omnino~~ sit distincta, et ne in causis vocale premant se in turbis virorum ~~masculorum~~, sanxit nostra auctoritas de presenti, ut si qua domina siue virgo citans aut citata venerit ad terminum sibi prefixum, iudex presidens iudicio officialem suum cum eius aduersario ad hospicium illius domine mittere tenetur, coram quo ~~quibus~~ accionem siue defensionem sue cause aduocato vel suo procuratori, cui placebit, in toto delegabit.

Quod quilibet potest habere suum procuratorem et interlocutorem in causa coram iudicio X.

10. (10). Quia cuilibet summa defensio non est deneganda ideoque statuimus, quod in iudiciis nostri regni quilibet homo cuiuscumque sit status et condicionis, potest et debet habere suum aduocatum, procuratorem ~~seu~~ et prolocutorem.

De iudicibus, quot aliqua terra debet habere iudices. XI.

11. (11). Quia ex multiplicitate iudicum, prout experiencia nos edocuit, in causis ~~quamuis~~ super eodem facto, vario et diuerso modo plerumque sentencia proferebatur, et ideo volentes certum numerum statuere iudicum et occurrere varietati predicte, statuimus ~~quod~~ vnus in Cracouiensi et alter in Sandomiriensi terris iudices nostri habeantur, ita quod dum nos contigerit ~~aliquando~~ terrarum earumdem limites subintrare, volumus, quod iudex et subiudex terre, infra cuius limites morabimur || in curia nostra de causis iudicare [3, b. et cognoscere teneantur, declarantes potestatem eorumdem iudicum, quod deinceps in quibuslibet causis magnis,

ecıam hereditarijs terminos vltra tres septimanas non possint nec valeant assignare, sed cum questio fuerit hereditaria, iudex vel subiudex eandem questionem ~~nobis~~ tenea~~tur~~ referre, cuius cognicionem ~~in~~ nostra et baronum nostrorum presencia volumus et dec~~ernimus~~ [reui] pertractare, 15

et nisi aliquo impedimento ~~essemus~~ [fuerimus] prepediti, et tunc sex vel ad minus quatuor baronibus, per nos iudici vel subiudici adiungendis, ipse iudex ~~vel~~ [cum] subiudice vna cum ~~dictis~~ baronibus ~~de~~ [ad] eadem questione[n] seue causa[s] hereditaria[s] cognoscendi et diffiniendi habeant facultatem.

XII. Quod palatini Cracouiensis et Sandomiriensis terre vnum habeant iudicem quilibet. ~~XII~~.

12. (12). Item ut palatini certo numero ~~suorum~~ iudicum sint contenti, statuimus, quod secundum tempora antiquiora palatinus Sandomiriensis vno et palatinus Cracouiensis ~~eciam~~ vno suis iudicibus contententur, declarantes, quod pro capite quorumlibet castellanorum iudices, quilibet ~~suimlaxal~~ in sua castellania, iudicandi et cognoscendi habeant facultatem.

XIII. Iudicia debent adiri sobria mente.

13. (13). Praua consuetudine noscitur esse observatum, quod sine temporum ~~et~~ sine horarum differencia et distinccione per iudices iudicia ~~exercebantur~~ [celebrantur] et ita[que] plerique non aliter ad causas veniebant pertractandas, quam post prandium repleti et inebriati, propter quod iudicium parvipenditur, nam debilior ~~faciliter~~ opprimitur et ad veritatem parvus vel ~~parum~~ nullus ~~respectus~~ habetur. Itaque vt certis temporibus siue horis et [cum] debita animi discrecione iudicia ~~perimantur~~, [excessus (s). sunt a modo iudicem per quemlibet discucienda:]

F (14). 4, a] Statuimus, ~~quod~~ deinceps [quod] iudices diebus terminorum a mane usque ad horam nonam siue ad [illegible] ~~in quibuslibet causis~~ debeant presidere et causas pertractare. [illegible] die terminorum ad horam [illegible] omnes [illegible] in causis et litibus [illegible] non poterint [illegible] volumus, quod absque [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible] proxime sequenti. [offensione] [illegible] pendendo [illegible] ad horam predictam omnes [illegible] litigantes [illegible] secundum ordinem in [illegible] expediantur [illegible] facilius et sine strepitu [illegible]

XIIII. Iudicia a mane usque ad meridiem pertractantur.

F (15). [illegible] Statuimus, quod [illegible] ad [illegible] fuerit debuerint, non [illegible] merita personarum nec secundum maiori [illegible] seu secundum ordinem [illegible] modo actor ~~et~~ [uel] reus voca[ti] (s) [illegible], per uices audiantur et expediantur.

F XV. Qualis ordo debeat fore in vocacione personarum litigancium.

Stron.

14.

XV
15.

16

secundum Ordinem ~~autem [illegible]~~ invocando (?) [illegible] litigantes ad presenciam ipso-
rum iudicum ~~taliter~~ duximus describendum, quod scrip-
tor causarum sub ~~pena~~ privacionis sui officij non aliter,
quam secundum ordinem citacionum litigantes per mi-
nisteriales vocandos nominabit, ita, quod qui prius ad cau- [pronunciabit vel]
sam provocaverunt, prius nominentur et expediantur, et sic deinceps,
videlicet qui secundo loco ~~provocaverint, secundario nominentur et~~
~~expediantur, et sic deinceps~~ usque ad extremos procedatur.
Quod si altera parcium negligencia alias sive quovis casu im- [fuerit]
pedita et tribus vicibus evocata, se presidentibus non ex-
hibuerit, mox adversa pars ~~presens de~~ que fuerit prius ad audienciam remo-
veatur et alij litigantes secundo loco inscripti nominen-
tur et ad audienciam evocentur, et nihilominus pars,
que fuerat absens et tribus vicibus evocata ~~non cu-~~
~~raverit parere] [illegible]~~
~~[illegible] surgere volente, secundario tribus vicibus~~
~~evocata~~ non curaverit parere, extunc condempne-
tur. Si quis autem eo tempore, quo iudices presi-
debant, ad locum, in quo presidebant, preterquam ad
petendam citacionem vel de speciali ipsorum iudi-
cum licencia et mandato, quavis presumpcione et te- [4, 6.
meritate intrare presumpserit, absque aliqua remis-
sione pena, que dicitur przyczthnadzescza per iudices
puniatur. De eo, quod castellanus Cracoviensis in tribus
locis deputatis iudicia celebrare debet. XVI.

14. (16). Quia plerumque habentes iurisdiccionem, vel a casu
~~vel~~ pro libitu sue voluntatis consueverunt ad iudican-
dum [illegible] vel eligere sibi loca quelibet indeter-
minata, et ideo [illegible] libet ~~terminis~~ *) sit conten- [*) wypuszczone miej- sce wolne.]
tus, statuimus [illegible] Cracoviensis castellanus in tri-
bus ~~[illegible]~~ locis, videlicet in Cracovia, in Pu-
[illegible], et in ~~[illegible]~~ debet et tenetur sua iudi- [wyszliczaf]
cia pertractare; alias tamquam a non suo iudice
quidquid factum fuerit vel iudicatum, nullam ha-
beat ~~[illegible]~~ facultatem. Idem est de castellano San-
domiriensi, loca pro ipso specificantur.

XVII. Ministerialis pro culpa domini kmethonem citare non debet.

15. (17). Quoniam ex modo citacionis nonnulla gravamina
et oppressiones nostris subditis per nostros iudices et of-
ficiales provenire consueverunt, et ideo ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ per
ministeriales sive officiales, per nos sive quos libet ~~cumque~~ [citacionum]
iudices deputandos, in hunc modum formandam vel
fore

faciendam citacionem, quod ipse ministerialis cum suo solito baculo ad villam accedere debeat ad dominum ville cum pro suo quolibet excessu fuerit citandus, obmissis eiusdem ville villanis in pace et tranquillitate, ad portam [illegible] domini [domum siue ad] [vel vnius dumethonis ville eiusdem accedens eidem villano literam porrigendo] [illegible] et nihilominus, in gadem [illegible], de cuius iudicis mandato et ad cuius instanciam, et propter quid fecit eandem citacionem. Si autem eiusdem ville villani aut ipse dominus fuerint insimul culpabiles, volumus, quod eodem modo tangendo portam cuiuslibet villani siue kmethonis, clamando faciat citacionem. Qui villani si non fuerint culpabiles in delicto sui domini, volumus et precise prohibemus, quod per eandem citacionem quomodolibet non grauentur nec fatigentur, tamen plerumque in odium et contemptum domini ville et ex rancore consueuerunt villani indebite fatigare. [5, a.] Alias si contra hoc ipsos villanos contingerit citari uel fatigari, decreuimus, quod procurans citacionem eadem pena, que dicitur pyczcznadzescza, puniatur. Et eodem modo volumus fieri citacionem predictam, vbi sine delicto domini ville, fuerint villani communiter vel diuisim culpabiles et delinquentes: ita, quod ad portam tangendo, quemlibet ipsorum citare tenetur, cum exposicione prescripta.

XVIII. De illis qui inopinate citantur in curia regis uel in iudicio.

16. (18) Preterea cum in deliberacionibus consistat mater virtutum ipsa discrecio, contingit plerumque, quod aliqui nostri familiares vel alij quomodolibet in curia [illegible] constituti, uel in iudicio [illegible] inopinate, siue coram nostram uel iudicium presenciam reuocabitur, et questiones, de quibus nimis cogitauerint, eis moueantur [illegible] respondere volentes, quod [illegible] modo [illegible] cum bona deliberacione et discrecione [illegible] respondeant, et actores suis [illegible] non frustrentur, statuimus, quod [neque causis] cum aliquis in nostra curia uel iudicio [illegible] et [illegible] nostram uel iudicis presenciam fuerit [illegible], [nostri] [illegible] euocatus, vel siue ipse [illegible] non [illegible] debito modo exponere, uel [illegible]

sine [illegible] reddere ~~[illegible]~~ et [illegible]
questioni, ut alias premissum est, si questio fuerit here-
ditaria vel pro magna pecunie summa, ~~scilicet XL~~ puta pro quadraginta
marcis, communis terminus trium septimanarum
per iudicem eidem assignetur; alias ~~xi~~ pro minori de-
bito vel iniuria verbali, in crastinum terminus [prorogetur. [eisdem]
XIX. Quod ministerialis non debet aliquem citare absque mandato iudicis, sub priuacione sui officij.
17. (19). Flebili querela sepius percepimus, quod ministeria-
les per terram girantes, pauperes villanos ~~milites~~ vel ~~et~~ villas reli- [5, b.
giosorum [fatigandi vel ~~et~~ vexandi [illegible] modos
exquisitos], ita; quod si alicuius ville pauperes milites [aut pauperes milites]
aut villani religiosorum ~~ex~~ pro beneficio ~~[illegible]~~ ipsorum
officialium quibuslibet expensis non pertractent nec
procurent, idem ministeriales ipsos pauperes ~~milites~~ nobiles
siue villanos sine culpa ~~[illegible]~~ [illegible] et absque iudi-
cis precepto citant occasione vexacionis faciende, ter-
minos pro libitu sue voluntatis facientes et ~~[illegible]~~ [illegible]
[illegible] [illegible]; et sic idem pauperes nobiles ~~milites~~ siue villani
non valentes [redimere [qualiter ~~aliter~~ vexacionem], sepissime
[illegible] [summa [pecunia] ~~con~~ponunt cum eisdem.
~~[illegible]~~ [illegible] [huiusmodi vexacioni obuiare volentes, sta- [autem]
tuimus, quod deinceps ministeriales sub pena priua-
cionis sui ministerialatus et spoliacione omnium suo-
rum ~~[illegible]~~, absque speciali [mandato] iudicis ~~a~~-
~~[illegible]~~ citacionem [non presumant] [illegible] [illegible] pre-
missam penam et in tunc ~~[illegible]~~ [illegible] [illegible]
[illegible] poterint formidare et in spe habere. De hijs, qui cum impetu
XX. et strepitu veniunt ad iudicia pro consanguineis et seruis.
18. (20). Plerumque fit, quod aliqui propter causas con-
[illegible] [illegible] [illegible] ad iudicia
[illegible] [illegible] et [illegible] ~~ipsorum audaciam~~ eorum aclamacionem
[illegible] seu ~~[illegible]~~ [illegible] [illegible] ~~[illegible]~~ solent.
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], statuimus, ~~quod~~
[illegible] [illegible], [illegible] [illegible] vel condic-
nis existat, propter causam consanguinei ~~vel [illegible]~~,
aut ~~[illegible]~~ [illegible] [illegible]
non [illegible] [illegible] facere presumpserit, pe- [tali modo.]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] De hijs, qui committunt crimen aliquod
XXI. ex mandato suorum superiorum vel dominorum. ||
19. (21). Contingit eciam, quod cum aliqui [illegible] [6. a.
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ~~[illegible]~~ [illegible] [[illegible] [illegible]] [illegible]

rum dominorum et superiorum huiusmodi crimina et delicta commiserunt. Verum quamvis aliquibus temporibus contra racionem fuerit observatum, ~~quod~~ [contra] huiusmodi malefactores per eandem nominacionem a pena liberabantur, ~~tamen quia huiusmodi nominacio~~ [que] continet in se errorem intollerabilem, ex eo, quod directe contrariatur precepto ~~divino~~ [dominico], unde nos attendentes, quod ~~pena~~ [peccata] suos tantummodo teneant actores, et secundum canonicam equitatem nominacio in delictis non vendicat sibi locum, statuimus, quod citati pro quibuslibet criminibus teneantur respondere, [et delictis in nostro iudicio iudicentur et] [et convicti debita pena puniantur], non obstante qualibet predicta nominacione, eciamsi super hoc privilegiis nostris vel nostrorum predecessorum essent communiti, que quantum ad hoc, ut perniciosa et erronea, cassamus, [et] revocamus et irritamus. In hereditariis vero et aliis quibuslibet questionibus per citatos in nostro(s) vel in nostro iudicio nominati, [tales] si nostram iurisdiccionem voluerint declinare, volentes [alii] in se excipere easdem questiones, decrevimus, quod extunc predicti citati, cuiuscumque ~~sint~~ status et condicionis [existant], habeantur pro convictis.

XXII. Nullus debet citare per aliquem alium nisi per ministerialem.

20. (22). Possibilitas racionis ~~hoc~~ dictat, quod iudices ~~pro~~ [in] exercendis suis iudiciis habeant certos suos ministeriales ~~seu officiales~~; quapropter statuimus, quod ~~pre-~~ ~~cedit~~ nullus iudex per ~~aliam~~ aliquam [causam (s)] personam, quam per certum suum officialem seu ministerialem faciat et expediat suas citaciones [milites aut superiores per literas], excepto ~~hoc~~, si aliquod crimen in iudicio vel ~~in~~ curia iudicii recenter ~~et de~~ [denuo] ~~novo~~ committatur, tunc pro huiusmodi crimine per quemlibet familiarem liceat fieri citaciones. II 6, b.

XIII. De illo, qui procurat citacionem contra aliquem sine actore legitimo.

21. (23). Preterea ~~quandoque~~ [quicumque] presidentes, ~~quandoque~~ [aut] ipsorum officiales ~~vel notarii~~ aut ~~eorum~~ familiares aliqui [illegible] laboribus et expensis gravare volentes, et ut ~~pro~~ [illegible] redimen~~da~~[rent] aliquid in peccunia aut aliis rebus extorquere ab eisdem [volentes] [illegible], [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible] [illegible] eos ~~[illegible]~~ [illegible] et [illegible] diversas citaciones. Idcirco statuimus, quod [illegible] citaverit vel citari procuraverit aliquem sine legitimo actore, [illegible] [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible]

Stron

xviii.
22.

xvi.
23.

non

teneatur: prohibentes castellanis et quibuslibet iudi-
cibus ~~seu~~ subiudicibus, quod deinceps sine certo acto-
re et causa expressa, non ~~dent~~ debet facere aliquas citaciones.

XXIIII. De illis qui citantur et sunt in remotis partibus, ubi teneantur respondere in iudicio, in quo sunt citati.

22. (24). ~~Item~~ Dum aliquis pro hereditate citatur, ~~et~~ com- [Statuimus in- super]
parens in iudicio plerumque maliciose opponit, quod
~~quia~~ Petrus vel Iohannes in longinquis partibus ~~remotis~~ est con-
stitutus et sit heres eiusdem hereditatis, quamvis
forte nichil iuris habeat ad eandem, ideo dicit, se
non teneri respondere pro eadem hereditate. Quapro-
pter statuimus, quod talis Petrus vel Iohannes in
iudicio nominatus, de mandato iudicis aliquo e-
minenti loco vel ~~circa~~ citra parrochiam, de qua est here-
ditas, pro qua eadem questio movetur, per mini-
sterialem tribus vicibus ~~publice~~ proclamando ad
prosecucionem seu defensionem cause ad certum
locum et terminum debebit citari; quo non ~~com~~- [Z, a.
parente, extunc ipsius contumacia ~~seu absencia~~ [non parencia sive]
non obstante, ad decisionem sive diffinicionem
cause licite ~~procedatur~~ aliquis tenens hereditatem tribus annis et tribus mensibus, pacifice teneat in eternum (?).

XXV. De contumacia domini punienda et pignoracionibus.

23. (25). Experiencia nos edocuit, quod quandoque non
contumaces ~~pro contumacibus~~ vel ipsi contumaces ~~non~~-
non dum tamen ~~excedendo~~ exercentes, pro contumacia quasi puniuntur
et gravantur, videlicet in eo, quod dum aliqua villa
pignoratur, ubi sex boves ~~fuerunt~~ essent recipiendi, ~~XXX~~ triginta vel quadraginta
~~vel XL~~ recipiebantur, et antequam ad locum debi-
tum depellebantur, ~~per modum rapine in non~~
~~modicam pauperum destruccionem dividebantur~~
~~et consumebantur~~ [in non modicam pauperitatem dividebantur]. Ideo statuimus, quod pro prima
que contumacia punienda, ministerialis cum duobus fa-
mulis iudicis ad villam accedentes, sicut alias pre-
missum est, ~~cum~~ si dominus ville tantummodo culpabilis
fuerit, in duobus bobus dumtaxat ~~in~~ pignoretur;
si autem kmetones extiterint culpabiles et citati con-
tumaces, quilibet eorum tantummodo in uno bove
inpignoretur; et idem decernimus pro secunda con-
tumacia esse faciendum et observandum. Si autem tercio
fuerint dominus ~~una~~ cum villanis contumaces, de-
cernimus, quod contumax causam, pro qua dinoscitur
esse citatus, perdat et ~~ab ea~~ cadat ab ea per sentenciam iu-
dicantis, declarantes [illegible] pignoracionis
[illegible] in-
[illegible] ~~[illegible]~~

11.

~~[illegible]~~ obseruari [illegible] statuimus et decernimus, quod de-
li bonis pignoratis [illegible] quolibet contumacie tan- [per ipsos iudices]
tum modo [nostri] iudici applicentur. Decre[vi]uimus eciam et
statuimus, quod predicto ministeriali deputato ~~per iudi-~~
~~cem~~ ad eandem impignoracionem cum familia ipsius iu-
dicis villa pignoranda per dominum ville et villanos [si] non
permittatur impignorari iusta premissam limitacionem [predictam seu]
vel [si] ipsa pignora habita per eosdem dominum aut villa-
nos in villa vel ante villam siue in via violenter reci- [7, b.
piantur, dolum et rebellionem eorundem puniendo, vo-
lumus, quod penam, ~~que wlgariter dicitur~~ pyanczknadze-
scza iidem rebelles nobis et iudici soluere teneantur, et
nichilominus cum alia pena pyanczknadzescza ~~eadem~~
pignora denegata vel violenter ablata integraliter [atti; [obseruare aut]
quare teneantur. Qui si [in dandis pignoribus predictis [modo]
et in satisfaciendo de penis premissis fuerint dolosi et
rebelles, ita quod iudex forte ~~non sufficiat~~ propter po-
tenciam eorundem, ad puniendum et impignorandum
eos~~dem~~ [pauesceret], volumus et decre[vi]uimus, quod pena, ~~que voca-~~
~~tur~~ [schy]~~sz~~edmdreza[n]th [dicta] nostre camere applicanda puniantur.

~~XXVI~~. Iudex non plures, quam duos familiares mittat ad impignorandum cum ministeriali et non plures.

24. (26). Preterea quia per frequentem pauperum impignora-
cionem plerumque pauperes plurima damna et oppressio-
nes multiplices paciuntur, videlicet in eo, quod caleria-
tim et in ~~turmis~~, non per modum ~~iusticiarie~~ potesta- [turmis]
tis ad aliquam villam ~~in~~pignoratores accedentes dam-
nabiliter et plerumque absque iudicis mandato et ~~sine~~ absque
culpa domini ~~ville~~ vel villanorum committere pluri-
mas presumunt rapinas; quapropter ~~super~~ hoc preui-
dere volentes, statuimus, quod deinceps iudex ~~vel sub-~~
~~iudex~~ ad impignoracionem faciendam non plures quam
duos famulos cum ministeriali ~~trans~~mittat, et quod
sine culpa vel ~~sine~~ causa [aut] ~~vel~~ non condemnatos seu
conuictos aut in iudicio ~~non~~ confessos ipse iudex non [vel subiudex]
presumat nec permittat impignorare. Quod si ipse iudex ~~vel~~ subiudex
vel aliqui alii quauis auctoritate vel pocius propria teme-
ritate ~~et~~ presumpcione impignorare et pocius rapinas ~~com~~- [vel propria]
consumere ~~mittere~~ presum[pse]~~serint~~, decernimus precipiendo, quod pe-
cora, vel quaslibet alias res racione impignoracionis abla-
ta [vel] ~~et~~ recepta, iudex domino ville impignorate vel villa-
nis ville eiusdem restituere[se] teneatur et contra iusti- [8, a.
ciam ~~x~~ esse impignoratas [illegible] et [illegible] qualibet
difficultate eadem pignora integraliter et ex toto super
[illegible] [illegible] [illegible] reddantur, termino eidem

domino ville ~~et~~ aut villanis impignoratis ad ostendendum suam innocenciam [assignato. Et nihilominus ut audacia et temeritas impignoranciam restringatur, decernimus: quod dum premisso modo sine culpa impignorati patefecerint suam innocenciam, quotquot personae fuerint in dicta impignoracione, iudex ~~vel~~ et subiudex, qui fuerint in mandando, ~~pro quolibet~~ quilibet ipsorum penam ~~que vocatur~~ pyantnadzescza, videlicet, noverit se incursurum, domino ville impignorate ~~per~~ solvendam. [et iusticiam] [in in (1) numero]

XXVIII. De quatuor casibus, in quibus pena szedmdzyesanth camere regie est solummodo applicanda et non alteri.

25. (27). Preterea pena, que consuevit nostro fisco ~~sive~~ seu nostre [camere] applicari, ~~que similiter~~ dicitur szedmdzesath, statuimus, quod tantummodo in quatuor casibus ~~causis~~ infrascriptis et non in pluribus nostre camere applicetur. Primus casus est de incendio, ubi [accusatus ~~de incendio~~ iuxta formam iuris ~~summe~~ legitime se non poterit expurgare. [aliquis pro incendio] Secundus casus, ubi aliquis accusatur de violencia sive spolia publice strate corone et defecerit in sui expurgacione. Tercius casus, ubi aliquis in iudicio nostrum iudicium (5) ~~nostrum parvipendens~~ cultellum vel gladium presumpserit extrahendum. Quartus casus, ~~dum~~ cum aliquis iudicatus et condemnatus et iussus satisfacere vel sufficientem ~~fideiussoriam~~ caucionem ~~prestare et~~ facere contempserit et de iudicio ~~per~~ suam rebellionem discesserit, non prestita predicta caucione. Volumus, quod ~~premissa~~ dicta pena in premissis quatuor casibus [nostre camere applicetur. [et non in aliis]

XXVIII. Contumacia actor non parens causam mittit.

26. (28). Actor [procurat] [ad causam] reum citari, reo in termino comparente || actore ~~vero~~ totaliter ~~se~~ absentante, decernimus ob contumaciam actoris, que est maior quam rei, ipsum reum causam obtinuisse. Si autem reus parere in termino sibi assignato non curaverit actore per se vel per suum nuncium comparente, decernimus, quod ~~pro~~ huiusmodi contumacia reus [duorum bovum] [pena] mulctetur [8, b.

XXIX. De illo, qui citat aliquem pro hereditate aut debito.

27. (29). Licet in pluribus casibus celeritas commendatur, cum tamen eadem celeritas in iudiciis et causis expediendis racionabiliter est expedienda sive ~~quandoque est~~ restringenda, ex eo quod iudicantem oportet cuncta rimari. Ideoque statuimus, quod si aliquis super capitali hereditaria questione primo, secundo et tercio citatus, non comparuerit contu- [iuri

[illegible] et [illegible] eis,
[illegible] citati [illegible] termino per iudicem decer-
natur et diffiniatur [in veram possessionem eiusdem he- [ac admi- nistracionem]
reditatis] mittendus et ob omni iure eiusdem heredi-
tatis ~~et~~ ipsius quolibet vendicacione per iudicis senten-
ciam ~~dictus~~ reus decernatur [pronunciatur] cecidisse]
Si autem questio fuerit personalis, puta pro debitis ~~vel~~ [peccunia]
aut ~~pro~~ quibus~~libet~~ cumque rebus obligatis et primo, secundo, tercio
termino citatus [parere] contempserit vel neglexerit [parere] in termino
sibi assignato ~~parere~~, decernimus, quod creditor qua-
rumlibet rerum obligatarum post tercium terminum
per sentenciam iudicis distrahendi et alienandi aucto-
ritate iudicis plenam habeat facultatem; ita tamen,
quod si res ~~obligate~~ alienata (!) vel distracte ~~et alienate~~ auctoritate
~~premissa~~ minoris valoris inveniantur et existant
tempore alienacionis, quam fuerit peccunia [obligata sive] credita, [causa evasionis]
et ipse creditor pro summa peccunie per ipsum cre-
ditas simpliciter et sine aliqua ~~condicione~~ caucione tamquam
pro dicta summa peccunie [vadium] receperit, sufficientes si-
bi ~~et non aliy~~ quod idem creditor de sua negligencia de- [sibi]
bebit imputare. || Sed si condicionem creditor appo- [9. a.
suerit circa res obligatas maioris vel minoris quan-
titatis, si pro minori peccunia res obligatas aliena-
verit, debitor per iudicem decernatur credite pecu-
nie summam adimplere; si vero pro maiori summa
~~peccunie~~ res alienaverit obligatas, residuum quic-
quid fuerit vltra summam creditam, debitori credi-
tor restituere teneatur.

XXX. De aliquo qui accusatur pro violencia per actorem quomodo senciendum.
28. (30). Preterea, vt vetra calumpniis via precludatur, statu-
imus, quod si aliquis alias bone fame in iudiciis
pro quibuslibet violencys accusatur, actor teneatur,
quod asserit, comprobare, alias reus tantummodo
~~proprio~~ iuramento se valeat expurgare.

XXXI. De illo, qui accusatur de furto, quomodo senciendum est.
29. (31). Item si aliquis fuerit eiusdem parochie seu di-
strictus quod ~~et~~ de furto quarumlibet rerum aliquis aliquem
ad iudicium voluerit evocare, statuimus, quod [illegible]
[illegible] tantummodo [illegible] de furto [illegible]
[illegible] [illegible] facultatem. Si vero quis [illegible] pro [illegible]
[illegible] [illegible] voluerit [illegible], quod [illegible]
[illegible] consuetudinem, osten-
dere se in [illegible]

XXXII. De illis, qui panes aut merces ad precium commodant.

30. (32). Finem litibus imponere cupientes, statuimus, ut si aliquis cuius aut creditor panes aut alias [merces] alicui terrigene ad prestanciam dederit, ~~pecuniam~~ [suas] mutuo concesserit, preter literam obligacionis, in qua constaret de debito, suo cuius [vero] agens ~~pro debito suo~~ probabit per testes talem contractum [~~initum secum~~] et probans iudicialiter obtinebit. Alias reus negans ~~debitum~~ per proprium iuramentum prestitum ab impeticione ~~agentis~~ absolvatur. [res sive] [secundum meritum (s)]

XXXIII. De illo, qui se asserit nobilem et negatur fore.

31. (33). Nobilitatis stirpes ex progenitoribus earum [originem] [semper] [ducunt], quorum [progressum] [nati] de genealogia [approbare] [eorum] fideli testimonio consueverunt. Si quis itaque dicat se nobilem aut illustrem et ceteris nobilibus hoc negantibus asserat se parem, ad probandum sue genealogie nobilitatem debet ~~tenetur~~ inducere sex nobiles viros (seniores, duos) de sua stirpe genitos, et hii duo ~~qui~~ iurati dicant, quod ~~ipse~~ frater [sit] [eorum] et de domo aut ~~ex~~ stirpe ~~ipsorum~~ ~~paterna~~ procreatus. [9, b. [de secunda et tercia genealogia eciam per duos testes producendo.]

XXXIIII. De illo, qui vulnerat aliquem vitam suam defendendo et asserit, quod hoc fecit ex inicio eius.

32. (34). Accepimus, quod Petrus insequendo Iohannem [illegible] in platea vulneravit; quod cum Iohannes in iudicium deduxisset, Petrus licet (s) confitebatur, se Iohannem [~~vulnerasse~~], tamen asserebat, ~~se~~ hoc fecisse ex inicio ~~ipsius~~ Iohannis, quia ipsum Petrum prius vulneravit, quod ~~idem~~ ipse Petrus offerebat se probaturum. Nos itaque in tali casu decrevimus, ipsius Iohannis probacionem fore admittendam ~~super~~ pro eo, si iudex in platea Petrus ~~dum~~ ipsum Iohannem [inse-] queretur ~~vulneravisset~~ cum dicitur Petrus [non vitam defendendo, sed iniuriam sibi ~~alias~~ illatam ulciscendo, ~~Iohannem noscitur vulnerasse~~. [percusse et lesisse] [insequendo] [ipsum Iohannem dinoscitur vulnerasse]

XXXV. De illo, qui accusatur de furti apum alterius.

33. (35). Item Petrus Iohannem traxit ad iudicium, asserens, quod apes ~~vel~~ sive mellificia ipsius Petri tempore nocturno furtim ad domum suam deportasset, quod [offerebat se] probaturum. Iohannes vero diffidebatur, [se] [hoc] fecisse, sed dicebat proprium suum mel, ut decuit, ~~ad~~ in propriam [domum] [suam se] [deportasse]*. Quem dum Petrus per iudicium plures interogaret, [illegible] eos, qui vidissent apes sive mellificia [illegible] per Iohannem recipi et ~~ad~~ in [domum] [suam] de[illegible] suam [illegible] Petro responden.

*) in domum suam propriam se deportasse.

te, quod tales testes in visu nullo modo possent habere
nos itaque statuendo decrevimus in tali casu juramen-
tum Johanni imponendum, si alias fuerit bone fame,
et pro cuius expurgacione asserenti, quod proprium suum vel in domum
deportabat. De illo, qui invadit domum alterius armata manu et [10, a.
vulnera infligit alicui, quomodo debeat iudicari. XXXVI.

XXXVI. 34. (36). Preterea Petrus posuit contra Johannem cum que-
rela, quod sibi quatuor vulnera inflixit, Johannes ve-
ro fatetur, hoc fecisse, quia armata manu do-
mum ipsius Johannis invasisset et in eadem invasio-
ne matrem vel sororem, vel filiam eius vulne-
rasset, quod vulnus licet per ministerialem conspec-
tum vel visum se fuisse obtulit se probaturum, tamen i-
dem ministerialis interrogatus per iudicem, negavit
se predictum vulnus vidisse et conspexisse. Et quia post
negacionem ipsius ministerialis idem Johannes pre- [mox
dictum vulnus illatum, per alios idoneos
testes, qui dictum vulnus viderunt et conspexerunt,
se offerebat probaturum, nos in tali et simili casu
decrevimus, eundem Johannem ad producendum
testes fore veridice admittendum ad iudices. [ad calumnia]

XXXVII. De illis, qui vulnerantur extra contencionem vel in contencione.

35. (37). Querelam Petrus deposuit de Johanne, quod
ipsum vulnerasset, Johannes vero constanter astrue- [Petrum]
bat, quod Petrus se ipsum vulnerasset, quod offere-
bat se legitime probaturum. Nos autem in tali casu
credimus distinguendum, quod si in contencione et
discordia Johannes asserit Petrum se ipsum vulnerasse,
tunc Johannis probaciones sunt admittende; si autem
extra omnem contencionem et discordiam Petrus fue-
rit vulneratus, tunc, ut est moris, dicimus Petri iu-
ramentum fore et esse debere admittendum de vulneris illacione. [fore et esse debere]

XXXVIII. De illis, qui producuntur in testimonio, si eis obicitur excommunicacionis sententia. [10. b.

36. (38). Per experienciam didicimus, quod sentencia ex-
communicacionis testibus inducendis maliciose ple-
rumque consuevit opponi, ex qua opposicione pul-
lulabat oppressio veritatis. Unde circa eandem ex-
cepcionem sic duximus statuendum, quod cum a-
liquibus testibus producendis fuerit obiecta excepcio
excommunicacionis, producens testes eosdem abs-
que sue cause [illegible] alios testes, si potest, no- [poterit (?)]
minandi et provocandi plenam ac liberam habeat
facultatem. Si vero non poterit alios testes nominare

vel habere, [preterquam] eos, quibus obiicitur sentencia excommunicacionis, volumus, quod cuius fuerit sentencia excommunicacionis, debito modo, scilicet cum sufficienti fideiussoria caucione vel iuratoria ~~vel~~ depositione ~~vel ... de ... vendo vel satisfaciendo~~ cum ~~omni~~ reverencia [requiran- [aut satisfaccione]
tur et petatur, quod eisdem testibus excommunicatis, ad perhibendum tantummodo testimonium ad ~~et~~ subveniendum veritati, ne veritas opprimatur, beneficium absolucionis impendat. Quod si excommunicator premisso modo petitus pro testimonio perhibendo, [denegaverit] beneficium absolucionis, cum huiusmodi postulantes veniam et absolucionem, quantum ad deum, censeantur absoluti; volumus et decernimus, quod extunc absque aliqua cause vulneracio, ne testimonia eorundem testium per iudicem reci-piantur et habeant eorundem ~~ipsorum testimonia~~ firmitatem.

XXXIX. De nominacione testium consanguineitatis, utrum valent.

37\. (39). Cunradus [domum vendicabat] a Dominico et ad probandum suam intencionem Cunradus sex testes iuxta iudicis mandatum produxit, quorum primus testis ~~fuit~~ Iacobus [~~patruus ipsius~~ Cunradi [alter ... Petrus ipsius compater videlicet]
et mediator sive [compositor] amicabilis [~~alias~~ in eadem causa, sicut ipse Dominicus, cum testes [se- [in iudicio]
cundum consuetudinem nominarentur ~~in iudicio~~ || [11, a.
neglexit revocare, sibi huiusmodi consanguineitatem ~~opponendo~~ denum circa testium iuramentum [predictus Dominicus testimonium predicti ~~fra-~~ [opponendo]
Iacobi ~~trui~~ propter predictam consanguineitatem constanter asseruit non valere et sic dicebat se causam eandem obtenturum. Nos itaque considerantes, quod amicabiles compositores sive mediatores consanguinei esse consueverunt, decernimus, in tali casu alterius testimonium predicti Iacobi valeat ~~fratri~~ pro Cunrado ~~valere~~ eciamtunc.

XL. De proscripcionibus faciendis et tenendis.

38\. (40). Cum proscripcio propter segniciem et pigriciam dominorum sit instituta ~~decernimus~~ et ita [proinde]
tuimus [, quod si aliquis credit vel ~~et~~ reputat, se habere [et decernimus]
aliquod ius ad aliquam hereditatem, quam alius presencialiter possidet, et ~~si~~ infra tres annos et tres menses tempore pacis et concordie sustineat et paciatur, [ipsum possessorem possidere eandem hereditatem ~~pacifice et quiete~~, ita, quod sibi, licet [pacifice]
presenti, ad ~~et~~ cuius (~~presenciam iure~~ noticiam seu) sufficienciam ~~—~~

de facili possit habere, infra predictum tempus videlicet ~~trium annorum et trium mensium~~)
[illegible] ([illegible]) ab omni iure et [illegible] ~~XX~~ accione ~~[illegible]~~ hereditatis [illegible] eiusdem cecidisse.

XLI. De illo, qui tenet in obligacione aliquam hereditatem.

39. (41). Si autem aliquis in obligacione tenet aliquam hereditatem, decem annis, quod idem obligans vel [ipso ~~[illegible]~~ [vel (s)
deficientes aut) ~~[illegible]~~ non existente ~~vel deficiente~~ [ipso obligatore] quilibet ipsius consang- vinitate vel affinitate proximior coram iudice nostro, si ipsius ~~copiam~~ [presenciam] potest habere, vel saltim in parochia eiusdem hereditatis obligate publice ~~faciat~~ ad minus semel in anno [et] protestacionem vel in colloquio generali, quod [pre]dicta hereditas in tanta pecunia, prout est vel fuit ~~in facto, sit~~ obligata [sic] faciendo huiusmodi [pro- [11, b.
testacionem dictus obligans vel [proximior ~~ipsius~~ [eius], ut [obligator aut.]
premissum est, infra triginta annos redimendi vel liberandi predictam hereditatem plenam ~~ac~~ [et] liberam habeat facultatem. Quod si non curaverit vel neglexerit per continuos ~~XX~~ [quindecim] annos dictam facere protestacionem, ab omni iure hereditatis ~~sic~~ [sicut] obligate sciat ~~se~~ cecidisse.

XLII. De muliere maritata, que habet hereditatem racione dotis.

40. (42). Si ~~vero~~ [autem] sit mulier [et] maritata ~~et~~ [ad] aliquam hereditatem quam dicit et credit ~~racione~~ [contra] dotis vel quomodolibet ad se pertinere, si infra decem annos non curaverit vel neglexerit pro eadem hereditate questionem inten~~de~~[ta]re, ita, quod infra idem tempus [pacis et con- [decem annorum tempore]
cordie paciatur possessorem [[illegible]] quiete possidere, extunc decernimus, quod eadem mulier ab omni iure [eiusdem] [hereditatis] etiam se ~~cx~~[a]gnoscat cecidisse.

XLIII. De vidua habente hereditatem racione dotis vel quovis alio iure.

41. (43). Si autem fuerit vidua et eodem modo dicat et asserat aliquam hereditatem, quam aliquis possidet, racione dotis vel quolibet alio iure ad se [dicat] pertinere et infra [illegible] annorum tempore pacis et concordie sustinuerit ~~et~~ vel passa fuerit eundem possessorem ipsam hereditatem quiete possidere, decernimus quod ~~ex~~tunc ipsi posses- [illegible] racione prescripcionis in eadem hereditate plenum ius sit [illegible] mulier [illegible] se ab omni iure [illegible]. [illegible] et declaramus, quod pre- misse prescripciones [illegible] pacis et concordie [currant], [illegible] [illegible] [illegible] [vel debeant vin-
[illegible] [illegible] [illegible] dicare]
[illegible] ipsi [illegible] providere.

[illegible] [illegible] et werrarum qualitatem: sicut et captivus per Tartaros nullam volumus ~~currere~~ fieri prescripcionem. || [12, a.

XLIIII. De illo, qui in alterius hereditatem ponit sepes aut aratrum vel aliquid aliud.

42. (44). Franciscus deposuit querelam ~~contra~~ coram (?) ~~Gregorium~~ Egidium, quod in ipsius hereditate posuit sepes, et intra illos ~~sepes~~ omnes fructus, quos fecit et facere poterat, percepit. ~~Gregorius~~ Egidius autem respondit, quod idem Franciscus in eadem villa ~~die~~ ac nocte [est et fuit] ~~insimul~~ cum ipso ~~Gregorio~~ Francisco (?) per duos annos ~~et~~ tacuit, nec ~~ipsum~~ unquam ammonuit unico [ipsum Egidium?] verbo pro sepibus pre~~dictis~~ notatis. Nos itaque attendentes desidiam seu pigriciam ipsius Francisci, declaramus in hoc casu ipsi Francisco duorum annorum obstare prescripcionem.

XLV. De tutore orphanorum, quas tradit maritus.

43. (45). Franciscus neptem suam Luciam, [constitutam] in etate infantili orphanam, cum bonis [pertinentibus marcas] valentibus, ~~[illegible]~~ Franciscum ad educandam in suam curam ~~rece~~accepit, tempore vero procedente, ~~[illegible]~~, dum adhuc esset ~~minor~~ iunior annis, ac ~~viginti~~ XX.ti duntaxat marcis maritavit. Deinde stando cum marito post quatuor annos eadem Lucia pro bonis ~~residuis~~ hereditariis restantibus ultra predictas viginti marcas, Francisco suo avunculo movet questionem. Franciscus autem respondit, quod longo tempore post contractum matrimonium, per quatuor annos ~~[illegible]~~ [illegible] ~~ammo~~nuit [illegible] pro ~~bonis~~ [illegible] vel pro bonis ~~[illegible]~~ [illegible]. Nos itaque ~~[illegible]~~ valentes [illegible] casibus pre~~[illegible]~~ [illegible] ~~[illegible]~~, [illegible] et [illegible], quod predicta Lucia, [illegible] [illegible] marito, [illegible] per tres annos [illegible] et tres menses, [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible] casum non pro[illegible]; sive [illegible] sive maior decem [illegible] pro quibuscumque [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] annorum [illegible] et [illegible] [illegible] prescripcionem.

XLVI. De illo, qui vendit hereditatem et solvit medietatem et ... (?) vel(?) ... (?) [12, b.

44. (46). Franciscus [illegible] [illegible] [illegible] pro centum marcis; [illegible] || [illegible] ~~XX~~ quinquaginta [illegible] solvit, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] per annos ~~[illegible]~~ [illegible], et sic [illegible] [illegible] per quatuor annos pacifice et quiete, non facta totali solucione tenuit et possedit predictam hereditatem. Demum prope finem [illegible] anni ~~[illegible]~~ [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible] [illegible] [illegible] Francisco [illegible]; [illegible] [illegible] [illegible]

(et reuocare predictam
[illegible] per tam-
[illegible] facta. Qua [illegible] [nec subsecuta]
propter nos [illegible] propter quietam
et pacificam [illegible] per tres annos et tres
menses, predictam [illegible] perpetuam habere fir-
mitatem, obstante tanti temporis taciturnitate et pre-
scripcione.

XLVII. De mutuacione tritici uel alterius rei quomodo decernitur.

45. (47). Franciscus Gregorio [mutuauit] viginti mensuras
tritici, quas pluries monitus, non restituit; Gregorius
autem quesiuit ab ipso Francisco, quando sibi predic-
tum [triticum] mutuasset? Respondit, quatuor annos fo-
re elapsos. Nos ipsi Francisco imposuimus silencium
propter tanti temporis decursum.

XLVIII. De iudice in quot grossis racione hamyathne debet contentari.

46: (48). Licet pro redimenda pauperum vexacione dudum
solucio dicta [vulgariter brezne], que consueuerat iudici [czestnie siue hamyathne]
presidenti seu diffinienti aliquam causam applicari,
[illegible] et extincta, tamen eadem solucio exquisita
[illegible], quod [dicitur] hamyathne,
[illegible] transcendere, pre- [esse contra] [et eam transcen-
dictam [illegible] imponere dere comprobatur]
[illegible] in causis hereditariis vel
non hereditariis [illegible] pretextu dicte
[solucionis] hamyathne [illegible] exigere [13, a.
et recipere [illegible] vero causis tan-
tummodo duos grossos [illegible] [facultatem] et debitum est.

XLIX. De fratribus et sororibus in bonis prius separatis uel diuisis qualiter discernendum.

47. (49). Quamuis negocia mortua et finita quasi contra
[illegible] reperiuntur non- [suscitare et ac causam munificare]
nulli, qui [illegible] mortua et finita nego-
cia [illegible] videlicet in hoc, quod li-
cet [illegible] fratres [illegible] sint, attamen [illegible]
[illegible] et diuisi, tamen si
[illegible] in ques-
tione hereditaria [illegible] contra se sentenciam diffi-
nitiuam, postmodum alter ipsorum accedens ad pre-
senciam iudicis allegat, se contemptum ad eandem
[illegible] tamquam illum, cuius intererat, non vo-
[illegible], postulans ex hoc, debere eandem sentenciam
[illegible] sentencia per talem peti- [talis ab]
[illegible] per [illegible] valeat, quod
[illegible] habeatur, statuimus

quod ubi fratres vel soror(es) cum fratre fuerint ab invicem in bonis paternis diuisi et separati, si contingat vnum ipsorum in hereditaria questione contra se diffinitiuam senteciam reportare; alteri ipsorum postmodum penitus interdicta sit potestas infirmandi siue arguendi senteciam eandem, sed pro parte hereditatis duntaxat ipsum contingente movendi questionem plenam habeat facultatem. Si vero huiusmodi fratres vel frater cum sorores non fuerint in bonis paternis abinuicem diuisi et separati, si sint quoad annos legitime etatis et habentes plenam discrecionem, volumus, quod in hereditate, pro qua questio agitatur vel ventilari speratur, per ministerialem, vt in alia constitucione docetur, trinum citacionis edictum publice proponatur, citando, quod si sit aliquid, qui habeat vel possit habere aliquod ius in dicta hereditate vel ad hereditatem, aut sua quomodolibet intersit, die protunc assignata veniat et compareat, ius suum ostensurus et defensurus. Alias si post talem citacionem eo, cuius intererat, non comparente, diffinitiua sentencia super eadem hereditatem proferatur, cuilibet postmodum venienti et volenti eandem senteciam arguere et refricare siue innouare, sit interdicta potestas, sed ipsam senteciam decernimus perfectum habere vigorem. [cum fratre] [terminus] [13, b.] [vt in casu precedenti]

I. De fure vtrum insequi debeatur per villanos vicinos aut non.

48. (50). Nagod villanus deposuit querelam contra suos vicinos villanos, quod cum equus tempore nocturno fuisset sibi subtractus, idem Nagod cum instancia requisiuit et pecijt eosdem suos vicinos villanos, vt per vestigia eundem furem pro eodem equo rehabendo insequi ipsum adiuuarent; villani vero furem insequi recusarunt et ita Nagod predictum equum amisit. Nos itaque in tali casu declaramus, predictos villanos ad soluendum equum predicto Nagod condempnandos. [furem cum equo]

~~49. Petrus conquestus est de Johanne, quod ipsum quatuor digitis in manu extitit mutilasset, quod Johannes se fecisse negauit. Et quia idem Petrus pro eadem mutilacione post annum elapsum satisfaccionem habere petebat, nos itaque in tali casu eundem Petrum metteraum pronunciamus iuraturum, quod predictam mutilacionem quatuor digitorum habuit a Johanne.~~

L.I. De illo, qui asserit iniuste condempnatum, quid faciendum.

50. (51). Petrus agebat contra Johannem iudicem, quod

in causa, quam coram ipso habuit, [illegible] [et] [illegible] sen-
tenciam contra ipsum prowulgavit, a qua sentencia, ~~quam~~ quando
ipsam intulit, eundem iudicem non provocavit wlgariter nye-
nagangl. Nos itaque huiusmodi sentenciam iudicis [illegible]
fuit aliqua provocacione suspensa, vel wlgariter ~~[illegible]~~ [illegible] (nye naganonya)
declaramus transiuisse in rem iudicatam, [illegible] pre-
dictum ad penam ~~[illegible]~~ predictam pro iudici-
bus expressam, condemnantes.

X. ~~Falco pro hereditate agebat contra Henricum, Hen-
ricus autem opposuit longi temporis prescripcionem. ipsam
prescripcionem, ut debuit, probavit. iudex autem ipsum
Henricum absoluit ab eadem impeticione, silencium Fal-
coni imponendo. Post hoc veniens Nicolaus iunior fra-
ter Falconis, repetit et inquietat eundem super eo. Nos
itaque finem litibus imponere cupientes, declaramus,
eundem Nicolaum fratrem iuniorem predicti Falconis
non esse audiendum, et sentenciam iudicis dicimus trans-
iuisse in rem iudicatam.~~

LII. De fratribus unum molendinum habentibus.

52. (52). Franciscus, Falco et Henricus, tres fratres haben-
tes unum molendinatorem, Henricus tercius frater, pro qui-
busdam ipsius molendinatoris culpis ~~excessibus~~, coram iudice
deputato, dato vel electo debito modo ipsum molendinatorem iu-
dicare precepit. Demum Falco alter frater veniens, con-
queritur de Henrico, quod ipsius molendinatorem iudi-
casset et condempnasset. Nos itaque attendentes, quod
licet cuilibet de iure ~~prosequi~~ suam iniuriam prosequi, declara- [14, a.
mus predictum Henricum iuste et ~~bene~~ debite iudicasse.

LIII. De relictis bonorum alias o przczynye [illegible] hominum aut civium et quorum, ius, hominum

53. (53) Abusiua consuetudine noscitur ~~esse~~ obseruatum,
cuius (!) ~~quod cum~~ aliqui kmethones ~~de hac vita~~ absque prole de- ["homines suis"] ["de hac luce"]
cedunt, ipsorum omnia bona mobilia et immobilia
unniue ~~principes~~ przczynat domini ipsorum eorundem consueverunt occupare. Unde ["wlgari"]
nos eandem ~~abusiuam~~ consuetudinem reprobantes, sta-
tuimus, quod pro ~~de~~ bonis eorundem decedencium, si tan-
tum reperiatur ~~in eisdem~~, calix pro marca cum di-
media dandus ecclesie parochiali comparetur, reli- ["et pro eodem"]
qua vero bona ad proximiores consanguineos vel affi-
nes cessante quolibet impedimento devoluantur.

LIIII. De accomodacione equi.

54. (54). Nicolaus deposuit querelam de chalhia, quod
sibi licet equum suum senum ~~ibi~~ accomodasset ~~seu concessisset~~.

ad certam viam laniquam amico, ~~tamen~~ tandem idem chalhias
eundem equum sibi restituit claudicantem. Chalhias
vero respondit bona fide equum eundem laniquam
proprium se equitasse et seruasse, nec sciret, unde ~~sibi~~ talis
~~veniret eadem~~ lesura veniret. Nos ~~autem~~ ergo declaramus in tali
casu, predictum equum infra duas septimanas quiete
et absque aliquo labore per eundem chalhiam observan-
dum; qui equus si infra predictum tempus non con-
valuerit, extunc pro eodem equo, prout poterit, [amic- [secum]
abiliter componere teneatur.

LV. De kmethone, qui occidit alium kmethonem.

55. (55). Licet antiquitus fuerit observatum, quod kmetho ~~alium~~ kmethonem occidendo, solutis tribus marcis grosso-rum, a pena homicidij liberabatur, tamen quia huius-modi pena non sufficiebat ad debitam delicti correcionem, un-de nos statuimus, quod kmetho alium ~~occidens~~ kmethonem occidens, pro pena homicidij castellano, in qua homicidium commissum fuerit, vel ei, cui ius persuaserit, quatuor marcas ~~persolvat~~, consanguineis vero sive amicis proximioribus sex marcas decernimus persolvendas. Qui ~~homicida~~ si non fuerit in solvendo, captus pena capitali ~~puniatur~~ puniendus est. [14; 6.

LVI. De illis, qui accusantur de homicidio et sunt plures.

56. (56). Item si plures, puta tres vel quatuor de homicidio ~~aliquo~~ accusantur, licet antiquitus per iuramentum accusatoris omnes penas homicidij puniebantur, nos tamen huiusmodi iuramentum restringentes, statuimus, quod unus tantum modo per iuramentum actoris de homicidio condempnetur et puniatur, consortes vero eiusdem accusati per probos et ydoneos testes de homicidio et vulneribus se tenentur expurgare, alias deficientes in expurgacione puniantur.

LVII. De illis, qui casualiter moriuntur, ut in aqua uel de arbore.

57. (57). Item quacunque morte casuali vel inopinata contingerit aliquem de hac luce migrare, puta de arbore cadendo, vel in aqua submergendo, aut alio quovis modo simili statuimus, quod pro tali homine sic decedente nulla questio penitus moueatur. Item dum ignoratur, quis commisit homicidium, decernimus, quod castellanus de hoc ~~non~~ nullam moueat ~~aliquam~~ questionem sed consanguinei et proximiores culpabilem inquirentes, causam, dum poterint, ~~pro~~ exequantur iuxta iuris formam. [inmanitatem*)] [amici]

*) [illegible] est invnanitatem more = inhumanitatem.

L VIII. De milite, qui occidit militem manu violenta.

58. (58). Ut violentorum audacia refrenetur, statuimus, quod cum miles parem sibi ~~militem~~ occiderit [violenter], pro capite ~~XXX~~ [sexaginta], pro mutilacione [cuiuslibet membri] vero ~~XV~~ [triginta], et pro simplici vulnere ~~XX~~ [quindecim] marcas solvere teneatur.

L IX. De illo, qui occidit matrem alicui ex eo, quia eum ex illegitimo thoro dicit et asserit procreatum.

59. (59). Laurencius conqueritur de Martino, quod sibi matrem [illegible]. Martinus [illegible] quia [illegible] non [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible], ex eo, quia ~~quod~~ asserebat eum ~~[illegible]~~ [illegible] filium [illegible] vagabunde. Nos [itaque] in tali ~~et~~ simili casu decernimus ~~decimus~~, caput matris exsolvendum ~~seu~~ et obtinendum. ‖

L X. De diuagantibus et rapinas committentibus.

60. (60). Sunt nonnulli, qui per indiscrecionem victum longi temporis brevi hora consumentes, assumunt sibi extra propriam occasionem diuagandi et taliter diuagantes, aliena rapere non formidant. Ut igitur tales a quolibet occasione diuagandi saltem formidine ~~pene~~ retrahantur, statuimus, quod taliter diuagantes ~~et~~ et rapinas committentes, quibuslibet ~~eorum~~ [ipsorum] bonis, que habent, ipso facto [sunt puniendi et priuandi] ~~sint priuati~~. Et si contigerit huiusmodi fugitiuos et diuagantes nostre gracie reconciliari, volumus ~~volumus~~ nichilominus, quod inter suos pares ~~et~~ et infames habeantur.

L XI. De ministerialibus, qui occisum non debent spoliare in vestibus, quando vocantur ad videndum occisum.

61. (61). Consuetudine iniquissima ministerialium [fore] observatum extitit, quod dum ad aliquem [in via] occisum vocabantur, ipsum vestibus, in quibus fuerat occisus, iure ipsorum, quod ipsi nominabant ~~nominant~~ ~~[illegible]~~ [illegible], expoliabant. Unde nos cum afflictis non est ~~sit~~ addenda afflictio, eisdem ministerialibus prohibemus quod de cetero quoslibet occisos spoliare seu exuere [non presumant], sed tantummodo uno gressu (?) ~~uno~~ ~~grosso~~ contententur, quem decernimus eis dandum pro labore per eum, qui ad aliquem occisum procuraverit eos devocare ~~euocare~~, donec ~~de~~ eodem homicidio questio ~~t~~ taliter fuerit diffinita.

L XII. De illis qui depascunt alijs semina iumentis et pecudibus.

62. (62) Ut quilibet ~~alium~~ [proximum suum] indempnem vigilet ~~[causis]~~ observare, si ~~aliquis~~ aliquis alterius semina iumentis vel quibuscumque ~~buslibet~~ pecoribus maioribus depascat, statuimus, quod pro quolibet iumento vel pecore unam quartam denariorum [illegible] in [illegible] cuius fuerint iumenta ~~vel pecora~~ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

L XIII. De illo, qui [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] iumenta, quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

63. (64). [illegible] [illegible] [illegible] quamlibet [illegible]

castellanum suis curiam
decernimus, quod ad proximiorem castellanie curiam suis [illegible]
[illegible] regalis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] iumenta [illegible] [illegible] [illegible]
sui dampnum [illegible] [illegible] facultatem [illegible] tamen
quod pro [illegible] [illegible] [illegible] in propria domo [illegible],
[illegible] iumenta [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] proximiorem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [iudicem] [predicta iumenta]
[illegible] vel [illegible] [illegible]

L. XIII. De illo, qui dixit iure Teutunici contra aliquem reum et reus non tenetur eodem iure respondere.

64. (63). [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sequi debeat, volumus, ut si quis de [illegible] [Teutunico] [illegible] contra reum [illegible] [contra eundem] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] super aliqua [illegible] [illegible] vel [illegible] [illegible] non [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] coram iudice [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]. [15, b.

L. XV. De incendiariis aut exustoribus domorum aut horreorum.

65. (65). Ex lege imperiali clara luce nobis constat, quod [illegible] incendiarii aut exustores [voluntarii] domorum aut horreorum aut [aliorum] quorumcumque [illegible], morte crudeli et [illegible] turpissima puniantur, quibus [illegible] inventis, si ad ecclesiam effugerint, patrocinium nullum [illegible] debeant obtinere, [illegible] propter dampnabile crimen [illegible]. Consueverunt ita [illegible] lesores, ut manus effugiant iusticie ipsos punire volencium, ut plurimum in ciuitatibus vel villis Teutunicalibus permanere, [illegible] [illegible] [illegible] [contra illos] eludant per iuris Teutunici defensionem, ut sic sepius talium malefactorum [illegible] [illegible] manent impunita. Unde de nostrorum baronum [illegible] consilio statuimus, quod accusati de [illegible] incendiis [illegible] [illegible], etiam si [illegible] in ciuitatibus aut villis Teutunicalibus extra [illegible] ipsorum trahantur et in [illegible] [illegible] [illegible] coram iudice competenti [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] ac puniri pena [illegible] debebunt, iusta exigenciam criminis et [illegible] [illegible]. [16, a.

L. XVI. De defloracione et [illegible] virginum et [illegible] [illegible].

66. (66). [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] ab omni [illegible] mali [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] necessarium est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] refrenetur [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], ut plurimum, [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] Theutunico [illegible] [illegible], ut [illegible] [illegible]

~~eludant~~ commissi criminis (claudant) accionem. Visum extitit (nobis) nos-
tris [~~nobilibus~~ in colloquio generali (existentibus) quod et nos decerni- [que baronibus]
mus perpetue observandum, ut tales oppressores virgi-
num ~~aut~~ (et) mulierum, si proclamaverint in recenti, iure
polonico coram iudice competenti tenenantur respondere
et puniri, iuxta ~~commissi~~ criminis qualitatem. [senenciari sive]

De illis qui habent ius theutunicum et utuntur polonico: LXVII.

67. (67). ~~Quam~~ (Cum) secundum patrum sanctorum decreta, lex
decernat illos amittere privilegii auctoritatem qui non
utuntur ~~iure ea~~ concessa sibi potestate; plures ~~iusst, no-~~
~~bi pariter ius teutonicum habentes in multis~~ ipsorum
villis et nostra ~~et~~ (aut) nostrorum predecessorum gracia eis
facta, et tamen iure teutonico obmisso, ~~tantum~~ secun-
dum ius polonicum se regunt in quibusdam statui-
mus: quod si in aliqua villa alias ~~sunt~~ (fuerint) iure Teuto-
nico, amplius per ius Teutonicum contra agentes non
poterint se defensare, propter ~~quod~~ (quia) volumus, quod
ubi crimen est commissum, illo iure, quo ~~illa~~ villa
~~locata~~ ea fuerit, debebit iudicari ~~iure~~ (et) terminari.

De illo, qui citatur contra privilegium in quacumque causa. LXVIII.

68. (68). Statuimus, quod dum aliquis contra suum pri-
vilegium in qualicumque causa citatur, et exhibendo su-
um privilegium in iudicio amittit sexagenam, si ipse
actor ~~citans per~~ (iussu) iudicis ~~iussus~~ renuerit iurare ~~se~~ nes- [16, b.
ciuisse reum ~~fuisse~~ (fore) privilegiatum et privilegium habu-
isse, tenebitur restituere eidem actor eandem sexage-
nam. Secus ~~esse~~ (autem) volumus, (quod) si iuraverit, se nesciuisse re-
um fuisse privilegiatum. (sine domini, sub quo degunt voluntate. LXIX.)

Plures kmethones aut incole de una villa non possunt cedere ad aliam

69. (69). Cum ex separacione subditorum bona dominorum suorum
sepius desertantur nulla causa legittima ad hoc persua-
dente; visum fuit nostris baronibus huic periculo non
segniter obviare. Propter quod nostra voluntate est
institutum, ut non plures kmethones aut incole de
una villa insimul possunt ad aliam ~~villam~~ recede-
re, nisi unus ~~vel~~ (aut) duo, ~~preter~~ (absque) domini illius ~~ville~~,
sub quo degunt, voluntatem, nisi in casibus hys ex-
ceptis, ut si dominus ville opprimat filiam aut
uxorem sui kmethonis, aut pro excessu sive culpa
heredis ibidem villani bonis ipsorum depredantur;
vel in sentenciam excommunicacionis per annum du-
rat sui domini ex delicto. In talibus casibus non
tantum tres ~~vel~~ (aut) quatuor eiusdem ville incole abire

poterint (posunt), sed et omnes inhabitatores (inhabitantes) ibidem recedant, quo unicuique placebit et ubi locum congruentem mansionis.

I. XX. De pueris carentibus etate et usu bone racionis.

70\. (70). [illegible] infantibus ad duodecim annos non educatis, [illegible] per quem [illegible] fuerit illa, [illegible] mortuo, possunt illatam [illegible] [illegible] propter [illegible] et alii contra ipsos impedientes siue iniuriantes. [illegible] non fecerit, nisi [illegible] etatis [illegible] [illegible] negligerent [illegible] [illegible] propter negligenciam [illegible] [illegible].

I. XXI. De illo, cui numquam in iudicio questio furti mota est. ‖ [17, a.

71\. (71). [illegible] iugentes [illegible] apud nos inter [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] questio [illegible] numquam in iudicio [illegible] de crimine [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] bonum [illegible] [illegible] [illegible] iuramenti [illegible] [illegible] [et infamacione]

I. XXII. De illis, qui capiunt res alterius absque voluntate eius.

72\. (72). Egidius deposuit cum querela, quod cum in via obdormiuisset, Falco [illegible] [illegible] recepit gladium et peram, in qua [illegible] erant [illegible] sorum; et quamuis gladium et peram sibi restituisset, tamen duos scotos non restituit, ipsos pro se usurpando; Falco vero reus, quamuis de pera et gladio confitetur, et se eadem restituere fatetur, tamen predictos [illegible] diffitebatur. Unde nos attendentes, quod nullus debet res alienas attrectare domino inuito nesciente, [debet] dictum Egidium in simili casu decernimus fore admittendum ad iuramentum racionabile.

De morsu canis ex incitacione vel iuvatione alicuius. I. XXIII.

73\. (73). ~~Item~~ Egidius conquestus est, quod canis Falconis ex incitacione seu impulsione ~~ipsius~~ Falconis tali [eiusdem] ter ipsum ~~eum~~ lesit et momordit, quod ex illo morsu obtendebat et asserebat se claudicare; Falco vero eandem ~~impulsionem seu~~ incitacionem siue canis diffitebatur. Et [impulsione] quia Egidius actor hoc non poterat probare, nos igitur in tali ~~casu~~ declaramus, quod Falco per iuramentum proprium debet se expurgare.

: De extinccione candele et wlneris incussione fraudulenta. 27.

74. (74). Querelam deposuit Egidius contra ipsum Falkonem, quod cum in domo ipsius Egidij facta fuisset in vesperis conten- cio, ipse Falko superveniens candelam extinxit, qua ex- tincta Egidius nescit nec scire potest, per quem in illa ~~contencione~~ extinccione fuerit wlneratus. Falko ~~vero~~ licet extinccionem candele confiteretur, tamen ipsum Egidium se wlnerasse diffitebatur. Nos itaque a predicto Egidio actore iura- mento accepto, quod in predicta extinccione candele nescit, per quem wlneratus fuerit, predictum Falko- nem, qua candelam extinguendo wlneri prestitit occasio- nem, in wlnere diximus condempnandum in hoc facto perpetrato. L XXIIII. [17, b. [supervenit et extinxit]

L XXV. De pastore ovium.

75. (75). Preterea de villanorum pastore deposuit Egidius, quod ovem ad gregem impulsam et custodie pastoris ~~com- missam~~, de grege non rehabuit iterato ~~ovem~~ eandem; pas- tor vero asserebat, se ~~eandem~~ ovem una cum alijs ad vil- lam reduxisse. Nos itaque in ~~tali~~ casu ~~et~~ simili pastorem iure [?] ~~decrevimus~~ decernimus ~~iurare~~ super eo, quod ovem ad villam reduxisset. [propriam] [cum alijs ovibus]

L XXVI. De ludo taxillorum:

76. (76). Vt noxius ludus taxillorum abiciatur, per quem ut sepe ~~multi patres~~ propter filiorum excessum de bonis pellun- tur et ~~deducuntur~~ absque demeritis ipsorum ad nimiam pauperlatem, statuimus ut si alicuius (aliquis) filius, utroque parente sanis existentibus, deluserit alicuius pecunie quantitatem, predicti ludentis parentes non tenebuntur ipsi victori pro ipsorum filio ad ~~alicuius~~ pecunie debite satisfaccionem. Idem dicimus de Iudeis, si mutua- verint peccuniam ~~tali~~ eidem filio existentibus parentibus ad- huc sanis, concessio facta non valeat, nec ad satisfac- cionem aliquam Iudeis dicte parentes compellantur. Sic eciam dicimus de omni contractu inito cum filio familias, quod non valet, cum sit in paterna potes- tate constitutus, propter quod non habet alicuius do- minium rei ~~vel~~ neque aliquam possessionis pro dicionem || [insipiens] [deducuntur] [filijs vel] [suo]

De lusoribus taxillorum. L XXVII. [18, a.

77. (77). Ad precludendam lusoribus taxillorum malicie subtilitatem; qui consueverint inebriatos aut ad fre- ~~[illegible]~~ ndum iracundiam deductos. ~~[illegible]~~ vanitatem ipsis taxillo- rum ludi [illegible] super prestacionem [illegible] de pecunijs, equis et qua[illegible] [illegible] cribrare, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pro [illegible]

ta ~~ipsorum~~ [eorum] demerita a nobis consueuit in talibus exerce-
ri; et ad hoc malum evitandum et quod nostri nobiles
rebus habundantes, strenuitate dediti ~~pro defensione~~ [re- [professione]
qui forcius [per] ~~vinigilant~~ [a], decrevimus, [quod] ~~ut~~ deinceps nullus
terrigena noster cum alienigena cuiuscumque status
aut condicionis existat, in nostro regno ludat taxillos
ad prestanciam, sed tantummodo pecunia pro parata.
Quod si quispiam contra hoc statutum venerit temera-
rie, ipso iure non valeat exaccio, nec ad aliquam so-
lucionem seu ~~ad~~ satisfaccionem victus victori tenebi-
tur, nec fideiussor datus ipsi vincenti poterit de debi-
to ammoneri. Si quis vero [~~sponens~~ [super] hoc statutum pro [superveniens]
pecunia sic [aucta] ~~cauta~~ acriter monuerit suum debitorem
cum verbis turpibus vel eius fideiussorem, quociens-
cumque maledixerit vel improperaverit pro debito pre-
libato, tociens illi pro sua verecundia penam [pyaczi- [quo dicitur]
nadreszczat ~~que dicitur~~ soluat, et nostro iudicio nichi-
lominus aliam ~~similem~~ penam pro inobediencia assi-
gnabit.

De terrigenis, qui equitantes ad expedicionem damna pauperibus villanis [inferunt]
[LXXVIII]

78. (78). Expedit reipublice, ut subditi ~~in quiete~~ vivant in [equitate]
et quod nulli noceant et in virtutibus convalescant. Qui-
dam preterea ~~euntes~~ [mittentes] ista veluti legis transgressores cum per
terras proprias pergunt ad expedicionem, quasi hostes [18, b.
se moventes ~~infinita~~ damna pauperibus eciam plura,
quam hostibus ~~irrogare~~ [erogare] non obmittunt, per que terre
nostre maxime devastantur. Volentes itaque huic pericu-
lo de remedio opportuno providere, statuimus, ut quocies-
cumque ad expedicionem per terras nostras fit progressio,
nullus stacionem faciat in villa[is] sed in campo, nec ra-
pinas in equis, pecudibus, pecoribus [et] ~~aut~~ in aliis rebus
committant, sed solum [modo] ~~pabulum moderate tamen~~ recipiant moderate
pro suis equis et staciones faciant ~~de~~ [de] lignis in silvis, gaiis
aut rubetis incisis et receptis, ut ex hoc edificia villarum
intacta [per] ~~consistant~~. Et quis veluti temerarius huius sta-
tuti ~~violator~~ contrarium fecerit, domino illius ville aut
cui dampnum est illatum, dampna resarciat, iusta su-
um [iu] ~~sacramentum~~ super ablatis prestitum, cum pena
pyaczinadreszcza [12] ~~dicta~~, ad hoc apposita, et nichilomi-
nus alia simili pena ~~in violacionem statuti pro nostro~~
~~cedat~~ cedit nostro iudici pro nostri statuti violencie violenta (1). (vxori.)

LXXIX. De filiis, qui moriente matre fiunt a patre antequam nubit alteri

79. (79). Ex communi vsu in regno nostro [observatum [extitit]

quod moriente matre bonorum omnium pueri a patre ipsorum tollunt medietatem, propter quod contigit saepe, filios aetate iuvenili ~~eis~~ eos in parte amittere bona ~~levata~~ a patre et quomodo propter ingratitudinem factam patri, patrem non nisi succurrere filiis ad inopiam vergentibus. et sic ex tali divisione pars utraque sentit incommodum ~~et repor tat~~. Visum extitit nobis et nostre milicie, ut matre moriente filii non petant bonorum obvenientium ex linea paterna aliquam ~~a patre~~ porcionem, antequam ad secundas nuncias convolabit, nisi tunc velit pater [illegible] quo bona et hereditates illas communes ~~[illegible]~~ [illegible] [inveniter vel va. cua ...] [19, a.

De profugis et furta committentibus. LXXX.

80. (80). Saepius contingit, ut quidam de militaribus [illegible] presumentes, velut prodigi honoris et famae [illegible], furta sive latrocinia [illegible], ~~[illegible]~~ profugi nostri regni [illegible] ~~[illegible]~~ et sic [illegible] [ipsorum] [illegible] plura mala committere non [illegible], pro quibus incidunt in iram nostre [illegible]. [illegible] de commissis furtis et ~~[illegible]~~ nobis [illegible], [illegible] [illegible] clemenciam [illegible] consequuntur et sic nostre gracie de novo restaurantur. Volumus, quod licet nostra ira sit dimissa eis et pena, nihilominus pro furtis et damnis viris iustis illatis tenebuntur ~~[illegible]~~ respondere et satisfacere, iuxta ~~sentenciam~~ diffinicionem per iudicem deputatum factam ~~non obstante qualibet divisione tali~~. Et infames ~~talem~~ reputamus, ~~neque~~ aliis nobilibus, qui nunquam profugi extiterunt, in fama et sublimitate ~~honoris~~ poterint adequari. ~~Similiter~~ [nihilominus] [Statuimus] illum et declinamus ~~infamem~~, qui occulte insidiando in habitatoribus [illegible] ~~latoribus~~ nostri regni, fures ~~et~~ aut profugos [illegible] et partitur cum eis rapta et male conquisita. Tales non possunt dicere se probos, cum ~~impares probis viris reputentur~~ et probis nostri regni non [illegible] [in probitate [illegible]]

De usuris Iudeorum. LXXXI.

81. (81). Cum in usurarum voragine et insaciabilis appetitus, extorsionis pecuniarum terminum non ~~[illegible]~~, [illegible] statuit nostrorum baronum auctoritas, ut ~~[illegible]~~ fidei nostre veri inimici [illegible] pecunia ipsorum mutuantes, non plus [de usura exigere] ~~[illegible]~~ quam libet septimana ~~exigere habeant~~, nisi tantum unam quartam unius [illegible]. Et si Iudei, qui per [illegible] [illegible] ad literas obligacionum [illegible] [19, b.

(neque ad iudicium provocaverint)

[illegible] henrias, sustinuerint infra duos annos suum debi-
torem pro usura accrescente et pro principali debito ~~ad iu-~~ [prestolauerint ultra duos annos]
~~dicium non provocantes~~, extunc ipso facto usuram accres-
centem ~~ulterius~~ post duos annos amittere debent, ~~et~~ tan-
tum pro ~~de~~ principali sorte et de usura iam aucta infra pre-
dictum tempus sint contenti, nec ~~neque~~ per eandem literam
obligacionis poterint obligantem ~~effectualiter~~ ammone-
re, nec obligatus stare ~~tenere~~ vel observare ipsis ~~tene~~ [tenetur]
~~ita~~ suam obligacionem vel promissum.

L XXXII. De hijs, qui inferunt damna in gajs.

82. (82). Quidam de ipsorum audacia multum presumen-
tes, intrantes silvam vel gajum alicuius prope domi-
cilium situm, quercus excidunt meliores, nullam
[illegible] petentes. Statuimus, ~~et~~ si quis
inciderit arborem in gajo alterius domino invito, va-
cuum [illegible] aut de minoribus quercubus vel ali[-]
[illegible] similibus [illegible] penam, que dicitur [hyuernadzesacza vel syedmdzesanth et pertinentia]
~~[illegible]~~ illi solvat, in cuius dominio [illegible]
[illegible] et hoc [illegible].

L XXXIII. De illis, qui frumenta alicui recipiunt nocte.

83. (83). Et licet omnia crimina de [illegible] ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ [illegible] tenebrarum [illegible]
non [illegible], nisi [illegible] torquet ~~in~~ colla ipsorum
et temporali disciplina [illegible] puniantur. Propter
quod statuimus, ~~et~~ si alicuius militis, prelati, cuius aut
aut alterius hominis simplicis familiares frumenta
de nocte [illegible] aut ~~vel~~ quotumcumque receperint,
licitum sit domino frumenti ~~[illegible]~~ vel servis vel amicis
ipsa defensare, [illegible] recipiencium vel alias res libere
pro se tollere. Et ~~si~~ quempiam tunc occiderit impu-
nite volumus ipsos ~~ipsum~~ pertransire; dominum vero il-
lum, de cuius domo exiverint tales depopulaciones,
in pena nobis pyatnadzesczey decernimus incidis-
se. Et si vulneraverint ~~vulnerarent~~ vel ~~aut~~ occiderint frumentorum
defensorem, solvant vulnera lesa vel caput pueris
aut ~~vel~~ amicis cum penis ~~prenotatis~~ prenotatis. [20, a.

De improperacionibus et verbis pessimis. L XXXIIII.

84. (84. Cum ~~Quoniam~~ omnis scurrilitas verborum et turpi-
loquium ad rixas homines provocantes apud virtuosos homines
debent non immerito exulari; ~~atque non aliter~~ nisi [ad qu-
ictu ~~metu~~ pena quandoque aliqua a talibus prohibentur [illegible];
unde volumus, ut quispiam linguam suam non re-
frenans, si nobilis nobili improperaverit, asseren[s]

Stron

85.

86.

87.

88.

eum esse
~~ipsum~~ filium meretricis ~~et~~ statim non reuocat aut ~~non~~ negat, quod dixit, neque probat eum esse talem, prout ipsum asseruit, pro vituperio illius, quem sic vituperauit, racione pene soluat ~~LX~~ marcas grossorum, quia veluti ~~si~~ ipsum ~~occidisset~~ manu occideret. [sexginta] √

De improperacione a matre. LXXXV.

85. (85). Idem dicimus, si matrem eius meretricem nominauerit, ~~aut~~ et non reuocauerit nec probauerit, quod asseruit, in similem penam ipsum decreuimus incidisse aut. Reuocando ~~autem~~ debet dicere, illud ~~est~~ quod [suum] locutus, [suum] mentitus sicut canis et sufficit.

LXXXVIII. De percussione militum et nobilium quomodo senenciandum

86. (88). In percussionibus militum et aliorum nostrorum subditorum istum [modum] [in penis] exigendis volumus obseruari: Si miles militi aut nobili nobili plagam dederit ~~absque~~ [sanguinis effusionem, nobili, cui ~~illata est~~ data fuerit talis percussio, pena, que dicitur fiyanuadrescza per inferentem debet assignari. Si autem illi inferatur, qui non habet ius militare, tunc marca grossorum pro tali vulnere, kmethoni vero pena sex scholtorum ~~...~~ per ~~...~~ inferentem debet solui irremissibiliter seu immiserabiliter etc. || [usque ad]

De vulneracione kmetonis a nobili. LXXXVI.

87. (86). Vt penarum distinccio et legittima diuisio habeatur, [quod si kmetho vulneratur cum sanguinis effusione aut percutitur enormiter, de omnibus penis pro vulneribus aut percussionibus senenciatis duas partes leso, terciam autem iudicio, vbi causa agitatur, ~~assignari~~ [demandamus. || [volumus] [dare et soluere]

[20, b.

LXXXVII. De fratricidio.

88. (87). Et licet lex tam noui, quam eciam veteris testamenti fratricidium et alia seua crimina grauiter puniat ~~seu~~ et damnat, tamen quidam velut hostes proprij sanguinis et honoris, legis penam minus formidantes, fratricidium committunt, sororem vel proximum occidunt, ut ex eius morte bona hereditaria ~~heredentur. Volumus ita que, vel unde licere~~ habere cupiunt, inde damnis affligantur aut ~~et~~ puniantur, in quo peccauerunt; omnes regnicole et nobiles regni nostri, fratres, sorores aut ~~proprios~~ consanguineos [interimentes, non habentes proles aut ~~vel~~ habentes, in hereditaria successione [nullum accessum obtinebunt. Quinymmo ~~et~~ senenciamus ipsos et ipsorum filios ut priuatos esse legittima bonorum ~~hereditatum~~ porcione, in quibus bonis siue he- [occidentes seu] [non valebunt nec] cessionis

reditatibus alij consanguinei licet remociores in linea, ~~obtineant~~ successionem. Quos in aggrauacionem culpe ipsorum propter inhumanitatem criminis, omnes fratricidas et patricidas infames pronunciamus et inhabiles ad aliquos honores promouendos. [21, a.

De plantacionibus et incisione pomorij quomodo dicendum. LXXXIX.

89. (89). Statuimus et decernimus, quod si alique plantaciones iam ~~inserte~~ *) et radicate euellantur et extirpentur, eciamsi fuerint proprie ~~ipsius~~ extirpantis, medietatem earundem plantacionum dimittere in solo sine in area sub pena ~~sex~~ VI marcarum ~~teneatur~~ et personem.

De aliquo re, qui violenter per aliquem capitur. LXXXX.

90. (90). Item si ali quis violenter mantellum suum vel ~~quamlibet~~ aliam rem propriam auctoritate propria vicino ~~vel~~ aut cuicumque ~~receperit~~ iure non repetendo, ipsum mantellum vel ~~quamlibet~~ aliam rem cum pena ~~sex~~ aliquam marcarum restituere ~~teneatur~~ et reddere tenebitur

vel si quis excolens aut seminans

91. ([~~Item~~] ~~aliquis excolens et~~ seminans agros ~~alterius~~ alicuius violenter, semine ~~eorundem~~ careat illorum agrorum ~~careat~~ cum pena pyanczuadresza.

De recepcione bouum per manum violentam. XCI.

92. (91). ~~[Item]~~ Cum alicui quatuor boues violenter fuerint recepti et de huiusmodi violencia ~~fecerit protestacionem~~, volumus, quod pro huiusmodi negligencia bouum et laborum pro qualibet septimana quatuor scholl: ~~scolos~~ dampna et iniuriarum passe cum pena ~~XX~~ quindecim et racione iudicio alia ~~XX~~ quindecim pro pena satisfacere teneatur.

93. Item pro curru feni violenter recepto tres grossos cum pena ~~XX~~ quindecim eidem iniuriam pacienti et dampnum passo et iudicio ~~XV~~ satisfacere ~~teneatur~~ et impendere teneatur cum effectu. quindecim

De feno violenter recepto. XCII.

94. (92). Item pro vna ~~coma~~ cassyla cuiuscumque grani in die recepta, pena iudicio ~~sex~~ VI marcarum et passo dampnum quindecim ~~XV~~; Si autem tempore nocturno ~~recipiatur~~, decernimus || esse furtum. [21, b.

(Item pro ~~sopa~~ cassula estiualium ~~vel~~ et hyemalium decernimus, ~~in~~ vnam mensuram ~~dum~~ recipitur ad currum, ~~sic~~, racione violencie ~~teneatur~~, dum in ponderibus, furtum esse declaramus, id ipsum ad recepcionem feni extendentes.

Item si familus, ~~qui dicitur~~ dictus golomagka, ~~siue~~ vici aut alias wlonsek no domini sui ~~fecerit~~ aliquod dampnum ~~vel~~ iniuriam intulerit aut

*) puste inejsce w jednem wyrazie.

Cum alicui quatuor boves violenter fuerint recepti et de huius-
modi violencia, volumus, quod etc. precedens capitulum.

~~Item famulus, qui dicitur golomancia, si vicino domini sui~~ fecerit ~~aliquod dampnum vel iniuriam~~ [, dominus [fecerit] ipsius pro ipso satisfaccere tenetur.

Item cum [pauper homo] divitem ~~pro violencia~~ citat, dives pro ~~de~~ violencia per testes habet et debet se expurgare alias iuxta violencie qualitatem debita pena est mulctandus.

XCIII. de illo, qui arguit senteneiam castellani Cracouiensis wlgariter o naprzeczenye.

95. (93). Cum aliquis arguit siue prouocat senteneiam castellani Cracouiensis, quod ~~wlgariter~~ dicitur narzecze (nye) ~~vel~~ aut naganye, pelles ermelinas [, castellanis autem Sandomiriensi et Lublynensi pelles mustellinas, cuilibet palatino pelles mustellinas, iudicibus Cracouiensi et Sandomiriensi ~~pelles~~ mardurinas, subiudicibus autem pelles wlpinas, subcamerarijs per ~~sex~~ VI marcas, camerarijs [istorum omnium per ~~sex~~ VI scotos, iudicibus castellanorum per mediam marcam, cuilibet ~~colano~~ terreno (?) pelles wlpinas, alijs vero castellanis [Sandomiriensi et Lublinensi exceptis, per ~~sex~~ VI [iudicibus] scotos ~~marcas~~ absque omni contradiccione et antequam ad aliam audienciam admittatur, dare et satisfacere teneatur. [pelles (?) alias gronodaye] [autem]

XCIIII. de filio non emancipato siue intuito, qui in thasseribus aut in aliquo ludo bona aliqua perdit.

96. (94). Filius nondum emancipatus, in paterna constitutus potestate, nec a fratribus [diuisus] vel [separatus], si globizando vel tasserisando aut ~~vel~~ quemlibet ~~alium~~ ludum dampnosum [ludendo aut [exercendo] [aliquid perdiderit, [alium] [aliquid] [22. a.] talia omnia et singula per ipsum perdita volumus et decernimus, quod in ipsius partem siue sortem computentur. Nichilominus tamen decernentes, quod siue in taxillis, siue in scakis vel ~~alea aut~~ in quibuslibet [alijs] [ludis] lucrosis ipsis ludentibus, ad pecunias, equos [~~vel~~ alias [aut] ~~quaslibet~~ res lucratas seu in huiusmodi ludis acquisitas, monendi, petendi, requirendi siue vendicandi (s) non obstante qualibet fideiussoria caucione siue obligacione penitus nullum ius ex predictis ~~ludis~~ non sit acquisitum, sed duntaxat quoslibet ludos haberi [concedimus [et] [volumus] gracia temporis deducendi et causa solacij ~~et exercacij~~ habendi.

De kmethone, qui militi plagam aut wlnus infert. XCVI.

97. (96). Militi pro vna plaga vel pluribus a kmethone facta vel factis ~~XV~~ quindecim pena percusso et iudicio ~~XV~~ quindecim. Si vero fuerit ~~cum~~ baculo et cruenta, tum sicut pro wlnere gladiali declaramus ~~satis~~faciendum. Militi vero famoso slacherze, sexaginta marcas, scartabello triginta marcas, militi

[22, b.

(aūtem) creato de sculteto ~~vel kmethone~~, quindecim marcas (marce) pro capite, item militi slachecze pro vulnere | decem marcas (marce), scartabello (vero) quinque ~~marcas~~, sculteto vel kmethoni factis militibus, tres marcas pro vulneribus statuimus persolvendas.

De falcacione prati alicuius absque voluntate. XCV.

98. (95). Bartoldus deposuit querelam contra Andream, quod pratum ipsius falcauit, Andreas ~~aūtem~~ licet sit confessus predictum pratum se falcasse, tamen adiecit, quod idem pratum wladarius Bartoldi pro certa pecunia falcandum sibi vendidisset, et pro eodem prato [pecuniam] idem wladarius ~~ab ipso~~ recepisset, quem tamen mortuum ~~esse~~ asserebat. Nos ~~aūtem~~ (tamen) considerantes confessionem ipsius Andree [et ~~eciam~~ mortem ipsius wladarij in tali casu ~~in~~ decernimus ~~diximus~~ eidem Andreę (in) probare prati vendicionem et [empcionem. [eodemmodo eiusdem ~~emcionem~~] [peccuniam] [predicti]

XCVIII. De vulneracione facta alicui in ludo iocanter.

99. (97). Item Bartoldus contra Andream deposuit, quod ipsum vulnerasset, Andreas confessus est, ipsum Bartoldum vulnerasse, dicens, quod hoc fecit nolens (et) in ludo et solaciando, tamquam ~~socius et~~ amicus cum amico. Nos [audita ipsius Andree confessione, attendentes, quod ludus non debet se extendere ad aliquam lesionem seu [~~offensam~~, ipsum Andream in tali casu decernimus (cre/erne), Bartoldo ~~ad vulneris~~ satisfaccionem condempnandum. [igitur] [vulnerum offensionem]

XCVIII. De fideiussore, qui se asserit per principalem debitorem esse absolutum.

100. (98). Nicolaus Mathie mutuauit decem marcas, pro quibus Laurencium ~~sibi~~ dedit fideiussorem; et post aliquot dies idem Mathias debitor ipsi Nicolao creditorj in absencia Laurencij fideiussoris eandem peccuniam persoluit [vt debebat. Tempore ~~vero~~ procedente predictus Nicolaus creditor Laurencium fideiussorem [pro predicta pecunia [traxit] ad iudicium. Et quia idem fideiussor in iudicio constitutus asserebat, predictam peccuniam per ~~prefatum~~ (dictum) Mathiam [debitorem] principalem fuisse persolutam, nos in tali casu decernimus (erni) probandam ~~factam~~ fuisse solucionem. [et dedit] [prefatum] [vel ad causam]

XCIX. De vxore cuius maritus est mortuus, circa que remanere debeat.

101. (99). Statuimus, quod marito mortuo vxor circa donacionem et dotem et quelibet parafernalia in pecunijs, gemmis, lapidibus et vestibus superextantibus debeat remanere; ipsa autem mortua ad pueros

si ipsos habuerit, precium omnia rev. ... Quae mulier habendo pueros, si alium virum recipere vel recipere voluerit, decernimus, quod tantummodi in eadem pueros omnia bona paternalia integraliter cum alia parte ipsos in divisione contingente quorumlibet bonorum maternalium, in quibuscum que rebus consistant, absque aliqua ... et cum alia residua suorum bonorum parte ... maritum accipiat iuxta suam voluntatem. [et non suorum puerorum] [23, a.

C. De dominicella, que marito contribuitur.

102. (100). Item Statuimus, quod, cum aliquis dominicella maritatur, dos seu donacio in pecunia parata sufficiat, quod ... sencia amicorum assignetur; bona vero hereditaria ... ram regia majestate debent assignare. [et teneantur]

De violatore publice strate. C I.

103. (101). Martinus conqueritur de Nicolao, quod die ... in via publica de pera recepit sibi octo scotos violenter. Nicolaus vero respondit, quod indebite ipsum calumniaretur, nec eandem peccuniam ... nec sibi recepta fuisset, volens suum sex testibus de hoc se expurgare. Nos itaque in tali casu decernimus, cum duodecim testibus et non paucioribus fieri huiusmodi expurgacionem et sufficit expurgacione. [tantum]

De invencione alicuius rei et non restitucione. C II.

104. (102). Item Martinus deposuit contra Nicolaum, quod dum agros proprios colerset, bursa eidem cecidit, in qua fuerunt VI tres scoti; Nicolaus vero supersemisans invenit bursam eandem cum eidem VI tribus scotis et per monitus restituere non curavit. Nicolaus autem pregavit, se predictam bursam invenisse vel peccuniam nec bursam habuisse. Nos itaque in tali casu induximus eidem Nicolao per proprium iuramentum se expurgare, quod non invenit nec habuit peccuniam eandem [Stanislaum] [Stanislaus] [Stanislaus] [peccuniam] [Stanislao] [23, b.

C III. De arbore fructifera vel pomifera succisa.

105. (103). Statuimus, quod pro quamlibet arborem fructiferam seu pomiferam succidens XII grossos ... parso dampnum solvat exsolvantur cum pena XV. que dicitur pyacznadzescza a iudicio exoluta. [duodecim]

C IIII. De insulfacione wladarij per dominum suum.

106. (104). Preterea cum dominus contra wladarium vel ... aut contra suum familiarem suum aliquid pro rebus vel ... suis habet ... tunc quod wladarius aut familiaris domini sui, non deferrat iuramentum ... [domino] ... se cum ... testibus exhibere.

C V. Nullus potest emere scolteciam absque domini ville voluntate et consensu benigno.

107. (105). ... scultetorum semper ...

[illegible] sicriûm stare et facere iûre le-
[illegible] [~~iudicaui est, et~~ maiores aût potenciores baro- [hoc videntes ne]
[illegible] sûlteciar aliqûas [~~quam ipsarum villarum sui~~ [preter dominorum voluntatem]
~~domini~~ assûmantûr. [Ideirco visum fûit nostris baroni-
bus, ût nûllûs inter ~~[illegible]~~ et alius quicûmque illûstris emat
aût acqûirat sibi in aliqûa villa sûlteciam preter illi-
ûs ville ~~aût possessionis~~ domini [vel patroni voluntatem; [vel possessoris]
faciam aûtem [contra hoc statûtûm ipsam ~~emptionem~~ [emtionem]
accerrimus iritam et inanem.

CVI. De diûisione facta coram amicis vel affinibus.

108. (106). Cûm omnis dissensionis et discordie sit mater [ipsa] com-
~~[illegible]~~ , in qûa omnes ~~etiam~~ fratres ~~aût~~ germani existentes, ad
rancorem, sive lites non modicas sepius provocantûr, ad
[illegible] evitandas [homines] [ipsi], ne ~~in~~ [periculum] [incidant
[illegible]] vtriûsqûe, consveverint ût plûrimi ~~[illegible]~~ homines vi-
vere et stare in [proprijs] [domibus] separatim] de parte [24, a.
bonorum sive hereditatum, que ipsos [illegible] ~~[illegible]~~ cernit, habita
diûisione ab invicem ipsorum amicis ~~[illegible]~~ mediantibus, licet
ad principem noticia ipsius [non fuerit dedûcta. Sed qûia ~~se~~- [diuisionis]
~~pe~~ contingit, qûod ex aliqûorum vita actiûa, ~~et~~ bona
procûracione ~~domus reparantur et procurantur, ceteri~~
~~vero ipsum~~ negligentes et in racione dissoluti, domos
proprias ~~ac~~ et bona hereditaria reformare non cûrantes,
domos ~~in~~re formatas et hereditates ad vtilitatem dedûc-
tas; iûre pro se vendicant obtinere, fratres aût amicos
ipsorûm ad iûdicia protrahentes, et sic qûilibet pater-
familias tactûs hoc timore a reparacione bonorûm se
sûbtrahit et domorûm ereccione, propter qûod, ût a tali
torpor(e) et pigricia tales retrahamûr et excitemûr, ~~et~~ ût
bene laborantes et procûrantes aliqûod commodûm in-
de reportent, statûimus [nostra aûctoritate, ût qûi- [ergo]
cûmqûe fratres vel amici, consangwinei ~~vel~~ aût remoti se-
cûndûm vtriûsqûe ab invicem separati fûerint vel diûisi
et ab [illegible] ~~separacione seu~~ diûisione steterint per tri-
ennium et tres menses in tacitûrnitate, ad iûdicium
[illegible] provocantes, nisi causa legittima [allegetur, prop- [assignetur vel]
ter qûam sibi non obsistit prescripcio, a ~~repeticione~~ recepcione seu
~~seu~~ [illegible] partis hereditatis fratrum sûum vel a-
mici ~~[illegible]~~ [illegible] abiectam legittime exclûdentûr.

CVII. De illis, qûi accusantûr in iûdicio de fûrto vel latrocinio.

109. (107) Cûm fûrta vel ~~et~~ latrocinia propter ~~sevilatem~~ crimi-
nis [illegible] [illegible] sive [illegible] ~~[illegible]~~ inem pene pro delicto [inhûmanitatem vel]
[illegible] [illegible], [illegible] [illegible] plûrimos

~~occultantur~~ (tum), ita ~~quod~~ (que) ~~noticia~~ criminis in breui non potest pro-
testari, et sic quandoque furta remaneant inpunita || vt cum [24, b.
contra ~~eos~~ (tales) accio proponitur, per excepcionem prescripcionis [opponitur aut]
amialis (s) ~~annualis~~ volunt ~~se~~ (se) tueri; in detestacionem itaque criminis
decernimus, vt si quis de furto ~~aut~~ (vel) latrocinio in iudicio ac-
cusatur (re), si est manens secum in una villa, aut in paro-
chia vna audiuit secum diuina, de domicilijs ipsorum, tunc
obiectus ~~annualis~~ (amialis (s)) prescripcione procedat et habeat locum con-
tra agentem de furto. Si autem ab inuicem [illegible]
us sunt distantes, non alia prescripcio (vel) excepcione agen-
tem ~~pro~~ (de) furto repellit, nisi tantum ~~biennalis~~ (amnalis (s)) [illegible] impetunt etiam
sue proprietatis et negligentes desides et tardi, qui in sui dampni
recuperacione minime curauerunt vigilare.

CVIII. De pueris legittima etate carentibus, qui ad iudicia retrahuntur super hereditaria questione.

110. (108). Si cuicumque pueri inpuberes annis legittimam
etatem ad iudicia (re)trahantur super hereditaria questio-
ne et ob defectum etatis cum actore litem contestari ne-
queunt, propter quod ex interlocucione iudicis litis con-
testacio eadem usque ad etatem debitam illorum pue-
rorum prorogetur et dilacione pendente aliquot anni
effluere consueuerunt. ~~Quibus tunc~~ pueris legittimam [Deinde]
~~etatem~~ attingentibus (etatem), si questio ~~eadem~~ ipsis ~~innouatur~~ (immo),
excepcionem prescripcionis iidem pueri agentibus de se
illorum ~~annorum~~ (amicorum (s)), quibus iudiciati fuerunt, oppone-
re non valebunt, sed tantum vtentur illorum dierum
prescripcione, si qua fuit apud ipsos vel ~~eorum~~ proge- [apud ipsorum]
nitores, antequam fuissent primo ad iudicium super
eadem causa euocati || [vel questione] [25, a.

De viduis et maritatis, quibus communis prescripcio non obest. CIX.

111. (109). Cum realis distinccio personarum habeatur in-
ter quas quedam (sunt) ~~persone~~ libere, ~~et~~ (s) virorum, ali~~arum~~ (e)
autem, vt mulierum minus libere agere possunt in
iudicio, super rebus et hereditatibus ipsis debitis ~~si-
ue~~ (et) obligatis, propter quod statuimus, vt viris et [tantum]
masculis prescripcio ~~triennalis~~ (annualis (s)) tantum currat; viduis
vero sex anni propter fragilitatem sexus in prescrip-
cione opponantur; mulieri autem maritate, cum
non habeat sui ipsius liberam potestatem propter
maritum ~~decem anni~~ currant in prescripcione.

De calumnijs pro homicidio accusatis. CX.

112. (110). Vt calumpnijs malorum hominum omnis via
precludatur, [illegible] viderunt enim quosdam multum
litigiosos et infamosos viros innocentes de crimine ho-

micidij commissi ante multos annos querulose accusare, cuius probacio vel purgacio propter [vetustatem facti fac- ti haberi non potest. Unde statuimus, ut si quis ac- criminis homicidij vult agere aut [accusare, [cupiens] pe- [nam] pro capite sibi] vendicare [aut obtinere, antequam tres anni elabentur a die criminis commissi hoc in iudi- cium deducat, alias tribus annis elapsis petenti et a- genti pro capite obstabit [excepcio prescripcionis. obiecta [criminis] [alicui penam] [et opponere] [prescripcio et obiec- tus]

De iniusta (?) sentencia iniusta per iudicem in aliquem lata *) CXI.

113. (111). Cum in causarum processibus apud nostros [iudi- ces nihil habeat [vendicare] [odium vel favor] [[illegible]] timor prevalere aut premium iusticiam [illegible], sed [illegible] [[illegible]] [in manibus] [illegible] libramina [illegible] opprimentes ut in [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [habentes] [pre oculis] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et iusticiam per graciam aut [illegible] sortes [illegible] faciant partes [illegible] [illegible] statuimus, ut si [illegible] deinceps iudex ordinarius vel delegatus [de [timore]] [illegible] [illegible] [illegible] contra aliquem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] super hereditate aut [illegible] [illegible] in [illegible] deducta et propter hoc fuerit condempnata ad superiorem appellate, et quia moris est in iudicio [illegible] [illegible] iudex a quo, [et cuius sentencia per partem impugnatur, non prius vult nec que tenetur suam [sentenciam] defen- sare], nisi prius per partem tres marce aut pelles mardurine sibi assignentur, ut paritas in penis habeatur, et si idem iudex vincatur per partem con- dempnatam, eidem pelles aut tres marcas receptas cum pena pyanczna dreszcza suppositus sibere, suo ad- versario restituat, qui [ad superiorem in falsa pro- nunciacione evocavit illum iniustum et iniquissimum iudicem. [25, b. [provocatur] [cumque]

CXII. de iudice quod non debet redargui de malo iudicio in presencia capita[nei] [illegible] pallatini aut baronum et addicio prescriptorum. ||

114. (112). Insuper statuimus, quod in nostra presencia vel coram nostro capitaneo, vel quando generales termini tenentur, pallatinis vel baronibus presentibus, iudex iudicans non possit de malo iudicio redar- gui, cum non ipse solus, sed [plures iudicant supra- dicta. [26, a. [viri]

Addicio ad prescripta. (NB nie ma osobnego numeru).

115. Addicientes, quod quando super [iudicato dubi- tatur et ad iudicem recipitur [iudex], quod ille, si [iustum (?)]

*) u dołu tej strony [nomine]

Stron

CXV
117.

118

... dalur, qualiter iudicatur, statim ... teneatur in crastinum

De illis qui iudici in iudicio presidenti sentenciam inique et false dixerit esse latam. CXIIII.

116. (114). Statuimus insuper, quod si litigator dixerit in nostra ~~vel~~ nostrorum que baronum [absencia ... autem ... / presencia vel] sentenciam suam inique et perperam processisse vel iudicasse, iudex perfatus collegas, qui secum ~~in eodem~~ presiderant in iudicio, probare debebit, quia iuste et legittime iudicavit. [26, b. [eodem, et statim] Si autem arguens sentenciam suam fore falso, probare voluerit; ipsum iudicem iniquiter ut premittitur, sentenciam protulisse, id probare tenebitur per sex testes similis dignitatis et status, cuius ~~...~~ iudex comprobabitur esse. ~~Ceterum idem~~ redarguens sentenciam iudicis, ~~ut est pre-dictum~~, contra ipsum nullatenus audiatur, donec iudici tres marcas vel pelles ~~dederit~~ marturinas, quas idem iudex pro se ~~racionabiliter~~ obtinebit, ~~si sentenciam suam, ut premittitur, comprobaverit fore iustam~~. [iudicialiter] [Si autem subiudex comprobaverit sentenciam, ut premittitur, fore iustam]

CXV. De redargucione subiudicis przyganyenye

117. (115). Similiter redarguens sentenciam subiudicis contra ipsum non debet audiri, nisi ~~sex~~ przygi pelles vulpinas vel tres perlones curaverit assignare, qui eidem subiudici cedunt, si se iuste comprobaverit iudicasse. Et id, quod de iudice premisimus, de castellano eciam censuimus sentiendum. Si vero iudicibus castellanorum ~~obiecerit~~ obiecerit aliquis falsitatem sentencie, ~~respondere~~ audire minime tenebitur, donec ~~illis~~ eis pelles agnine fuerint ~~presentate~~ pene a se, quas pro se obtinere poterunt, si similiter suum iudicium ostenderint fore iustum.

De pignoribus faciendis, quod possunt ad curiam castellani vel pallatini recipere. CXIII.

118. (113). Item ubi curie nostre sunt remote, terrigene nostri possunt ~~recepta~~ pignora ad curiam castellani aut pallatini Cracoviensis, ~~vulgariter~~ dictam vbora, in terra Cracoviensi prenotata commorantis ~~depellere~~. Eidem de palatino Sandomiriensi volumus intelligi. Hoc specialiter declarantes, quod officiales alias ~~...~~ vrzadnyczy non nisi pallatini instituere ~~habeant facultatem~~ et eosdem iudicare, et pro afflictione aut vulneribus vel pro capite eorundem penas exigere et levare omnimodam habeant facultatem.

CXVI. De moneta in regno currente.

119. (116). Cum sub uno principe eadem gens diverso iure frui non debeat, ne sit tanquam monstrum diversa habens capita, expedit reipublice, ut uno et equali

iudicis tam Cracouie (vyenses) quam Polonia et terre cetere nostre terre iudicentur. || Et ex quo unus princeps est omnium vna eciam moneta in toto regno [habere] debet, cum concilio [nostro] tocius nostre baronie et assensu, que debet esse perpetua et bona in valore, ut per hoc magis (ceteris) sit grata et accepta. [27, a.

De militibus, quod ad rem publicam certis hominibus armatis et valentibus tenentur nobis deseruire. CXVII.

120. (117). Item quia in armata milicia honor regis et defensio tocius regni dependet, tenetur [quilibet miles secundum [igitur] quantitatem suorum reditum et possessionem bonorum]; ad rempublicam certis armatis hominibus deseruire, dummodo bona ipsorum in libertate, que et edita de iure militali sunt libera, absque omni vexacione conseruantur. [et redituum] [credita]

De illo, qui emit hereditatem aliquam et eam pacifice tribus annis et tribus mensibus possidet. CXVIII.

121. (118). De ceteris statuimus, quod cum aliquis emens hereditatem et ipsam tenens tribus annis et tribus mensibus pacifice et quiete, et si ipsam aliquis consanguineus vel affinis post predictos annos impediat volens ipsam eximere per proximitatem de eadem hereditate vice versa, statuimus, quod ex quo idem proximior tacuit tribus annis et tribus mensibus predictis, amodo non sit ei licitum predictam [hereditatem] [rehabere]. Hoc eciam volumus intelligi, si aliquis debitor diceret, quod hec hereditas est mihi propinquior, quam tu teneas || quia venditor mihi prius debitus fuit, antequam ipsam comparasti, talis cuiuscumque sit condicionis sit, Christianus vel Iudeus, si tacuit tribus annis et tribus mensibus, silencium sibi perpetuum imponatur. [27, b.

CXIX. De tutoribus puerorum.

122. (119). Cum pater decesserit pueris relictis et ipsis ante annos legitimos non educatis, tutor ipsorum non potest hereditatem ipsorum vendere (perdere), nec gades limitare nec ipsam [aliquo modo deperdere, quousque pueri ad annos [legitimos peruenerint et per se regantur: quam si vendiderit vel aliquo modo a pueris alienauerit, pueri cum ad annos discrecionis peruenerint, hereditatem suam in possessore [lucrabuntur] vice versa], nec ipsis aliqua prescripcio obuiabit. Citati vero respondere non tenentur, sed per iudicem anni ipsorum (orum) computentur, nisi in casibus infrascriptis: primo, si aliquis patri ipsorum [hereditatem] [suam] obligauit et ipsam eximere vellet, tunc pueri pecuniam recipere [hereditatem] [discrecionis]

tenentur pro eadem, quamvis annos legitimos non haberent
ent. Item si quis pro patre ipsorum [fideiussoriam inci-
derit] [caucionem] et vivente patre ad iudicium fuerit
provocatus, tunc pueri respondere vel solvere tenentur
non expectando annos suos. Aut si pater pro aliqua
hereditate citatus fuisset adhuc vivens, tunc eciam
pueri respondere tenentur pro eadem hereditate.

CXX. De tutoribus orphanorum.

123. (120). Multociens contingit, quod pueris in orphanitate
constitutis, aliqui, quasi ipsorum compacientes, ipsos
nomine tutorio [recipiunt] [in curam] et tutelam ~~donec~~ donec
ipsis ad etatem legitimam venientibus, a tutore seu
tutori exigere racionem de [bonis] [et] [rebus] mobilibus et
immobilibus || quibuscunque. Inde de consilio [baro-
num] [nostrorum] statuimus, quod tutor predicto tempo-
ris de nullo racionem facere teneatur, nisi de censi-
bus et iumentis inventis. [28, a.

De patre filiam nuptui tradente doteque assignata statim decedente. CXXI.

124. (121). Statuimus eciam, quod si palatinus aliquis nostro-
rum nobilium filiam suam vivens nuptui tradiderit
et dotem sibi assignaverit competentem, ipso defuncto
eadem plura in fratribus repetere non poterit. Si vero
patre mortuo filia vel filie remanserint innupte, si
filia fuerit palatini et possessiones [multe] [fuerint], ei-
dem centum marce pro dote [~~per fratres~~] assignentur. [a fratribus]
Ubi vero possessiones pauce et filie multe vel una he-
reditas, fiat existimacio in valore et pars contingens
cuilibet sorori per fratrem nomine [~~dotalicij~~] dotis pecunia
persolvatur. Et idem sentenciamus de filiabus inferio-
rum nobilium a pallatino, quod cum eas in vita
tradiderint maritis, dote [similiter] [eisdem] [competenti]
[assignata], quibus de hac luce sublatis, fratribus ques-
tionem movere non poterint, fratres vero uterini cuili-
bet sorori nupte [~~LX~~] marca~~x~~ e solvere teneantur, si [sexaginta]
possessiones sunt multe, ut preferetur, si vero pauce fi-
at existimacio, ut supra, et pars contingens cuilibet
(122). sorori in pecunia per fratres exsolvatur. [Fratribus vero [De fratribus
uterinis non existentibus idem volumus de patruelibus uterinis vel patru-
esse || intelligendum; et patruelibus non existentibus, qui- elibus sorores ma-
libet ~~qui~~ de eisdem armis et ~~consanguineitate~~ proximitate proxi- ritantibus. CXXII.
[existat] mior [~~extiterit~~], in bonis hereditarijs seu patrimonia- [28, b.
libus succedere poterit, sororibus dotatis, ut superius est
descriptum. Et ~~interim~~ iterum quod sorores non fuerint matri

monialiter copulate, hereditates patrimoniales quocumque nomine modo vocitentur, predicti fratres possidebunt, quousque eas [illegible] nuptui tradiderint, ipsis dotem assignando [illegible] tentem, ut superius est prescriptum [illegible] [illegible] [illegible]. Quod cum pater in vita sua [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] contentari, quod sibi pater [illegible] [illegible] it [adhuc viuens], nec fratribus pro dote aliquam [illegible] [potuerit mouere], sed contentari debet [illegible], [illegible] parentes ipsius viuentes pro dote, sui comparares [illegible] sunt largiti benigniter. [dum adhuc viueat in humanis]

CXXIII.

[illegible] Item statuimus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] status vel condicionis extiterit, [illegible] [illegible] [illegible] rapuerit et eam violenter oppresserit [illegible] [illegible] sit [illegible] oppresse [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] omnino [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] consenciens, vel se [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] matrimonialiter [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] dotem amittat, ita quod parentes [illegible] [illegible] [illegible] non teneantur ad dotandum eandem.

CXXIII. De violencijs virginibus, viduis aut maritatis quocumque illatis.

126. (123). Quicumque vero alicui virgini seu [illegible] [illegible] [illegible] aut vidue in via, campo, silua [illegible] aut [illegible] [illegible] opprimendo violenciam fecerit, et virgo siue mulier violenciam violatoris oppressionem euadens [ad] [villam] [illegible] veniens, siue in villa existens, ad villanos clamauerit plorando siue lacrimando et narrando sibi violenciam fore illatam et signa oppressionis in ea apparuerint manifesta, et subsequenter iurauerit, in nostra gracia amicorumque eius idem oppressor existat, et hoc si de eius clamore dicti villani [fuerint] [protestati]. Si vero virgo [vel mulier] de oppressione aliquem accusauerit calumpniose, et in ea signa [oppressionis] [non apparuerint], [illegible] dictum, extunc ille quem accusauerit calumpniose cum testibus sue condicionis hominibus se expurgabit, calumniatrix vero autem pena debita, cuiuscumque status vel condicionis existat, fustigabitur. [oppressoris et si infra triduum] [29, a.

De illo, qui tribus vicibus de furto aut spolio conuictus fuerit. CXXIIII.

127. (124). [illegible] declaramus, quod si quis [tribus vicibus] [de furto aut spolio] in iudicio conuictus fuerit [illegible] vel rem furtiuam siue violenter ablatam restituerit, is infamis remaneat perpetuo, nec eidem porte pateant dignitatum, nullaque donaria in vestibus

aut alijs rebus ~~a nobis~~ similibus consequatur. Quod si accusato de furto et non conuicto, adhibito certo numero testium, fuerit indicta purgacio, ne) et is si in vnius testis testimonio defecerit, propter hoc infamis nulla ~~tenus~~ owode habeatur, sed passo dampnum satisfacere teneatur.

De illo, qui interficit iumentum indomitum, vel poledrum. CXXV.

128. (125). Statuimus insuper, quod interficiens indomitum iumentum cuiuscumque, ~~quatuor~~ tres marcas, poledrum vero interficiens, tres marcas, et vbi iumentum in ictu ~~vel~~ et flaga ~~seu~~ et culpa alicuius [~~abortum fecerit~~, marcam cum dimidia et pro poledro secundi anni ~~quinque~~ sex marcas huiusmodi ictum vel plagam inferens soluere teneatur. Vbi ~~vero~~ tercij vel quarti vel quinti ~~vel sexti~~ anni poledrum [occiderit, iuxta quod passus dampnum [suu. per ~~es~~ sti[mationem ~~eund~~ iua dem poledri occisi (1). iuramento suo firmauerit, satisfacere teneatur. [lesum fuerit ad dorsum] [vulgariter rzyebyessa] [29, b.

CXXVI. De illo, qui incidit silua, gaya vel borras alterius absque eius voluntate etc.

129. (126). Statuimus eciam, quod quicumque habens cum aliquo limites, ipsos transgrediendo ligna vel ~~quelibet vtensilia~~ balia inciderit, is, cuius silua [fuerit, incidentem primo ~~us~~ in securi ~~et palio~~, secundo ~~in securi~~ in pallio et tunica, tercio in bobus vel in equis siue in vno equo impignorare poterit sine pena. Sed si impignorauerit aliquem in duobus bobus vel equis, vnum pro se obtinebit, et alium ~~bouem seu equum~~ mittat super fidciussoriam caucionem ~~dimittat~~, et lignum in arbore, vbi impignorauit, excidere teneatur. Si quis vero in gajo alterius furtiue vnam vel duas quercus inciderit, ~~pro qualibet quercu sex scotos, si vero tres succiderit~~, tres fertones illi, in cuius gajo fecit ~~dampnum~~, cum tribus marcis pro pena et iudicio alias tres; ~~et~~ si tamen ~~tum~~ propagines ~~ab~~ ex ciderit, quatuor scotos ipsum incidentem soluere oportebit. Et idem volumus esse tenendum de quercubus [illegible] siue in siluis [illegible] cis, ~~videlicet~~ [illegible] ~~vel~~ siue circa ~~alias~~ [illegible] currentibus, de quercubus vero ~~[illegible]~~ marginum ~~[illegible] vulgariter [illegible]~~, duos scotos [illegible] ipsum [illegible]. [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible] quos ~~vel~~ siue [illegible] [ex [illegible] [illegible] debebit. [illegible] arborem [illegible] vit. [illegible] ~~[illegible]~~, qui [illegible] [in [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible] ~~[illegible]~~ et iudicio [illegible] per [illegible]. || [quaelibet] [tantum] [30, a.

De illis, qui habent iumenta indomita et depascunt segetes aliorum. CXXVII.

130. (127). Statuimus, quod quilibet (cumque) habens iumenta indomita, a vigilia s. Adalberti vsque ad festum s. Michaelis sub custodia pascere teneatur, alias existimacionem dampni conuictus iudicio dampnum inferens domino, cuius pascua depasta sunt, satisfacere cum pena tenebitur compellatur, iudicio vero pro pena marcam ad soluendum sit adstrictus; sed ipsa iumenta dampnum passus ad domum propriam pellere non presumat. [nullomodo]

De illis qui scrophas proprias ad glandines alterius expellunt. CXXVIII.

131. (128). Decreuimus eciam, quod quicumque scrophas proprias ad glandines silue alterius depulerit, hic, cuius silua fuerit, pro prima vice porcum vnum, secunda vice duos porcos mactare habebit (tenebitur), et tercia vice si inuenerit, omnes scrophas (porcos) poterit pellere ad domum nostram magis vicinam, easdem nobiscum per medium diuisurus. Ita tamen, quod vbicumque predictos porcos infra suos limites mactauerit, signum in arbore excidere (facere) teneatur, et si pars aduersa dixerit, non ibi fuisse porcos mactatos, vbi signum fecerit, mactator eorundem porcorum id proprio firmabit iuramento. [si inuenerit]

De illis, qui pro precio porcos ad siluam conducunt. CXXIX.

132. (129). Statuimus, quod quando aliquis habens siluam vel mericam a se distantem, porcos suos vel scrophas per bona alterius intermedia ipsas (ius) pellere voluerit ducere siue pellere ad eandem, (quod) id facere non possit per bona alterius, nisi tantum per viam ducentem ad siluam siue mericam. Et idem dicimus (esse) per omnia obseruandum de eo, qui pro suis scrophis vel porcis pro precio conduxerit [ad] siluam faginam vel (porcos) glandinibus habundantem vel mericam. et bona alterius sunt intermedia inter siluam huiusmodi vel mericam. Is vergo per cuius bona peciudes huiusmodi domini merice vel silue siue conductoris eiusdem minari seu pelli debebunt, ex vtraque parte vie ad triginta vlnas glandines proprias colligat prius seu depascat, vt sic predictus dominus vel conductor merice vel silue (pre)dictas suas scrophas vel porcos absque suo dampno siue offensa pellere possit ad eandem. [30, b.] [ad eum pertinentem] [vel colligat]

CXXX. Episcopus Cracouiensis et palatinus Sandomiriensis possunt profugis licencias pacis dare et ministrare.

133. (130). Statuimus, quod si aliquis coram nobis vel capitaneo nostro de aliquo crimine vel aut maleficio fuerit accusatus, et ad ostendendam suam innocen-

ciam per nos vel nostrum capitaneum admissus non
fuerit et ob hoc ipsum fugere contingat; ~~et~~ ne fuga hu- [ergo]
iusmodi ad infamiam reputetur, idem fugiens ~~coram~~ [fuga]
reverendo in Christo patre domino episcopo Cracoviensi
vel palatino ~~Cracoviensi aut~~ Sandomiriensi protestabi-
tur, quod nos aut noster capitaneus ipsum ad expur-
gandum admittere ~~noluimus~~. Et talis palatinus nos- [volumus (s)]
ter illius terre profugo treugas duorum mensium dare
poterit et ipsum profugum servare; infra quod tem- [31, a
pus idem palatinus apud nos vel nostros successores
eidem profugo graciam et favorem querat, vel ipsum
ad iusticiam admittamus. Quod si palatinus predicta
non poterit obtinere, quod eundem ad expurgandam
suam innocenciam admittere ~~non~~ noluerimus, extunc
palatinus ~~eundem profugum~~ ad metas terre sue condu- [eundem]
cere teneatur. Qui a tempore conduccionis palatini in-
fra annum terre, regno et terrigenis ~~nocumenta infer-~~
nocere non debebit, uxore sua in bonis suis pacifice in-
fra annum ~~prenominatum~~ dimissa ~~et~~ in quiete. Qui anno
evoluto, infra ~~quod tempus~~ quem graciam nostram semper
querere debeat, et si ipsam invenire non poterit et
prefatus profugus aliqua nocumenta regno vel terri-
genis intulerit, propter hoc infamis non debet reputa-
ri, nec ipsum captum per terrigenas, ad mortem no-
bis ~~vel~~ aut nostro capitaneo dare tenebuntur, nec propter
hoc indignacionem ~~vel~~ aut offensam nostram incurrant
terrigene sic predicti. Si vero maliciose et ~~absque~~ culpa [sine]
~~aliquem~~ effugere contigerit et iure parere noluerit, ~~et~~
~~fugiens nocumenta regno et terrigenis intulerit~~, bo-
na ~~ipsius~~ eius ~~im~~mobilia preter dotalicium uxoris came-
re nostre perpetue applicentur; mobilia vero inter
nos et barones nostros per medium dividantur. Et si
captus fuerit per quempiam, in gracia nostra con-
sistat, nec propter captivitatem eius, per amicos de-
bet aliqua indignacio vel inimicicia occulta vel ma-
nifesta suboriri. Uxor vero sua in dotalicio suo per ~~re~~mane- [31, b.
bit, prout superius est notatum, vel ipsum vende-
re liberam habeat facultatem.

CXXXI. De kmethone a domino suo fugiente, quomodo dicendum.

134. (131). Preterea ~~declarando~~ statuimus, quod cum a no-
bis ~~sive~~ vel a quocunque ~~alio~~ domino nobis subiecto, kme-
tho fugerit absque culpa sui domini, idem fugiens [kmetho]
nullum ius acquirit tamdiu, quamdiu domino suo

de mansione sua non constabit. Secus si de [domino] mansione sua domino constiterit et infra annum ipsum iure suo non impetierit; et tunc post annum repetere voluerit, iure suo terrestri (si) sibi hoc facere licebit. Quod si profugus propter austeritatem seu vel rancorem domini sui redire eciam suo conuictus voluerit, extunc decernimus, quod idem fugiens fugitiuus domino suo tres marcas [pro pena et censum] [domino] anni ex integro, qualem soluebat, soluere tenebitur, et post per hoc a domino suo [liberabitur] [fugitiuus] antedictus. Hoc tamen in iure terrestri [intelligere] volumus. [Theutunico]

Quando vero [kmetho] in iure [Theutunico] residebat, i. deo fugere siue recedere nequeat quoquomodo, nisi hereditate vendita vel si loco sui kmethonem eque diuitem collocet; aut agris in toto excultis seu exstirpatis et seminibus hyemalibus et estiualibus seminatis domino resignando recedere poterit quo libuerit.

De iudeis, ut cristianis peccunyas super obligacionem [illegible] nequaquam dare ne audeant.

135. (132). Porro cum iudaice prauitatis intencio super hoc vertatur, ut Christianos non tantum in fide, quantum eciam in diuicijs deprimat et excellat, conuenit ergo statuere, ut nullus Iudeus amplius alicui Christiano in regno nostro amodo constituto, usuras [pecunyas super literas obligacionis] [census vel] prestet aut mutuet, sed tantum ad pignus sufficiens prestare valeat, secundum consuetudinem antiquitus [habitam et] obseruatam. CXXXII. [32, a.

136. Quoniam dum vultus noster ab his personis, ex quibus constat iudicium contemplatur, iudex se offert iusticiam ad reddendam promptiorem et abstinebunt a calumpnijs litigantes, proinde statuimus, quod dum nostre regie maiestati terram Calissiensem siue Posnaniensem continget intrare, iudex statim ad nostram curiam siue Calissiensis siue Posnaniensis intrare tenebitur et iudicio presidere, cognoscendo de omnibus causis hereditarijs eciam, tamen in presencia nostra vel preter nos de nostro speciali mandato. Alioquin nobis extra terram existentibus termini pro hereditatibus generales, prout hactenus obseruatum extitit, teneantur.

137. Statuimus, quod scriptores iudiciorum a producente testes, quos scribent, de tribus grossis, ubi vero

—O—

Reszta tej stronicy niezapisana. Na następnej stronicy [32, b] od góry: „Casus summary iuris terrestris," idą przez następne strony bez przerwy i kończą się na karcie [46, a.] Reszta tej strony niezapisana. Ta suma obejmuje artykułów CXXXII. Na następnej stronie [46, b] od góry: „Sequitur registrum super statuta Wladislai regis Polonie" i kończy się ten rejestr na str. [47, b], potem następuje bezpośrednio statut warcki o 31 artykułach bez wstępu i zakończenia, po nim na końcu: Juramentum notariorum super prestatione fidelitatis (rota przysięgi). Reszta stronicy niezapisana; na następnej stronicy [57, b] od góry poczyna się przywilej nieszawski z r. 1454 i kończy na stronie [62, b]. Na stronie następnej [63, a] poczyna się przywilej piotrkowski z r. 1457, za nim zaraz na stronie [64, a] przywilej krakowski z r. 1433, który się kończy na str. [70, a] a zaraz u dołu po nim zapiska: „Auscultata cum originali XII februarij millesimo quadringentesimo quinquagesimo secundo etc." [70, b] od góry: „Super recepcione et iure decimarum noualium in terris, ullis nouis vel antiquis" następuje przywilej arcyb. Jarosława, arcyb. Janiska z r. 1346, króla Kazimierza z r. 1352 i arcyb. Jarosława z r. 1361. Koniec tych przywilejów na str. [76, a], reszta i tej strony i następne puste. Na str. [78, a] następują rejestra powtórne króla Kazimierza art. 132: „Tituli super statuta Kazimiri" kończą się na str. [83, b] pod nimi rok 1ℓ12. Dotąd wszystko jedną ręką.

Na następnej stronie [84, a] odmienną ręką: „Secuntur iura Judeorum serenissimi Kazimiri domini nostri." i następuje artykułów XIIII. Koniec na str. [86, a], strony [86, b] i [87 a] puste, a na str. [87, b] linea cognacionis, i tu koniec rękopisu.